

Lexicographic Bulletin

Vol 13 (1978)

Lexicographic Bulletin

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ
ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1978

Ίστορικόν Λεξικόν τῶν ἐλληνικῶν ἰδιωμάτων τῆς Κάτω Ἰταλίας

Anastasios Karanastasis

doi: [10.12681/ld.41206](https://doi.org/10.12681/ld.41206)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ
ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1978

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΕΝΤΡΟΝ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΗΣ ΤΕ ΚΟΙΝΩΣ ΟΜΙΛΟΥΜΕΝΗΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΙΔΙΩΜΑΤΩΝ

Λεωφόρος Συγγροῦ 129 - Β. Δίπλα 1

Διευθυντής : ΔΙΚΑΙΟΣ Β. ΒΑΓΙΑΚΑΚΟΣ

ACADÉMIE D'ATHÈNES
CENTRE DE RÉDACTION DU DICTIONNAIRE HISTORIQUE
DU GREC MODERNE (LANGUE COMMUNE
ET DIALECTES)

129, Bd Sygrou - 1, rue V. Dipla. Athènes

Directeur : ΔΙΚΕΟΣ Β. ΒΑΥΑΚΑΚΟΣ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελίδες
<i>Δικαίου Β. Βαγιακάκου</i> : Γλωσσικὸν φυσιογνωστικὸν ἐράνισμα	5- 20
<i>Χριστοφόρου Γ. Χαραλαμπάκη</i> : Παρατηρήσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν ἐπιθέτων κατὰ τὴν περιγραφὴν προσώπων εἰς τὴν χρονογραφίαν τοῦ Μαλάλα	21- 42
<i>Ἀναστασίου Καραναστάση</i> : Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῶν Ἑλληνικῶν ἰδιωμάτων τῆς Κάτω Ἰταλίας	43- 67
<i>Ἀναστασίου Καραναστάση</i> : Ἐνδιαφέροντα φωνητικὰ καὶ μορφολογικὰ φαινόμενα τοῦ Ἰδιώματος Μαρτινιάνο τῆς Ἑλληνοφώνου περιοχῆς τοῦ Σαλέντο (Ἀπουλίας).	69- 82
<i>Δικαίου Β. Βαγιακάκου</i> : Γλωσσικὴ βιβλιογραφία τῶν ἐτῶν 1971-1977.	83-226

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΙΔΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΚΑΤΩ ΙΤΑΛΙΑΣ

“Όταν τὸ θέρος τοῦ 1962 ἀνέλαβα κατ’ ἐντολὴν τῆς Σεβαστῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν νὰ συγκεντρώσω γλωσσικὸν ὑλικὸν ἀπὸ τὰς Ἑλληνοφώνους περιοχὰς τῆς Νοτίου Ἰταλίας, τὰ αὐτόθι ἰδιώματα, διὰ πολλοὺς ἄλλ’ εὐνοήτους λόγους, εὐρίσκοντο ἤδη ἐν πλήρει ὑποχωρήσει. Οἱ φορεῖς τῆς γλώσσης, πού θά ἤμποροῦσαν νὰ δώσουν ὑπευθύνους καὶ ἀκριβεῖς πληροφορίας, ἦσαν, ἰδίως εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς Καλαβρίας, ἐλάχιστοι. Εἰς τὸ χωρίον Βουνὶ τῆς Καλαβρίας π.χ. ἔζη εἰς καὶ μόνος, ὁ τότε ἐνενηκοντούτης Ρωμαῖο (Δομένικο Ἀντώνιο), ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε καὶ ὁ πολυτιμότερος μεταξὺ ὄλων τῶν πληροφοριοδοτῶν μου.

Πρὸ τῆς καταστάσεως αὐτῆς πρῶτον μου μέλημα ἦτο νὰ εὔρω ἀπὸ κάθε χωρίον τοὺς καταλλήλους συνομιλητάς, οἱ ὁποῖοι θά ἤμποροῦσαν νὰ με βοηθήσουν εἰς τὸ δύσκολον ἔργον τῆς συγκεντρώσεως ἐνὸς τόσον πλουσίου, ἀλλ’ ἰδιορρύθμου διαλεκτικοῦ ὑλικοῦ. Πιστεύω ὅτι τὸ ἐπέτυχα καὶ με τὰ καλύτερα ἀποτελέσματα καὶ αὐτὸ χάρις εἰς τὴν πρόθυμον καὶ συγκινητικὴν συνεργασίαν ὄλων τῶν Ἑλληνοφώνων.

Μὲ βάσιν τὸ Lexicon Graecanicum τοῦ Rohlfs ἀνεζήτησα με ἐπιμονὴν καὶ ὑπομονὴν νὰ διαπιστώσω τὴν χρῆσιν μιᾶς ἐκάστης τῶν πέντε χιλιάδων περίπου λέξεων τοῦ ἐν λόγῳ λεξικοῦ εἰς καθένα ἀπὸ τὰ δεκαπέντε ἑλληνόφωνα χωρία, με τὴν παράλληλον ἐπιδιώξιν νὰ ἔχω σαφῆ ἐκάστοτε, ἀλλὰ διάφορα καὶ κατάλληλα παραδείγματα τῆς ὁμιλουμένης δι’ ἐκάστην ἰδιωματικὴν λέξιν. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τῆς ἐργασίας μου, ἡ ὁποία ἐπανελήφθη ἔκτοτε ἐπὶ δεκαεπτὰ συναπτὰ θέρη, δαπάναις τῆς Ἀκαδημίας ἐν μέρει καὶ τῆς Γλωσσικῆς Ἑταιρείας ἀφ’ ἑτέρου, τῇ εἰσηγήσει τοῦ γνωστοῦ διὰ τὸ ἔμπρακτον ἐνδιαφέρον του ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων προέδρου αὐτῆς κ. Φιλίππου Στ. Δραγούμη, συνεκεντρώθη ἄφθονον καὶ ἀπηκριβωμένον γλωσσικὸν ὑλικὸν. Εἰς τὰ λήμματα τοῦ Λεξικοῦ τοῦ Rohlfs προσετέθησαν οὕτω πολλαὶ ἑκατοντάδες ἀθησαυρίστων λέξεων. Ἐπὶ πλέον δὲ πολλαὶ σημασίαι χρήσεως διαφόρων λέξεων, πού ἀγνοοῦνται εἰς τὸ λεξικὸν τοῦ Rohlfs διεπιστώθησαν μετ’ ἀκριβείας καὶ ἡ προσφορά των δὲν θά εἶναι, πιστεύω, μικρὰ διὰ τὴν πληρεστέραν ἀξιοποίησιν τοῦ ὑλικοῦ. Ἐλπίζω ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς καὶ τῶν ἐρευνῶν μου ἐπετεύχθη ἐξ ὀλοκλήρου. Μέγα μέρος τοῦ συγκεντρωθέντος μέχρι τοῦ θέρους τοῦ 1977 ὑλικοῦ ἀπόκειται ἤδη εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Ἐπειδὴ τὸ συγκεντρωθὲν ὑλικὸν πρέπει νὰ τεθῆ τὸ συντομώτερον εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ἐπιστήμης καὶ ἐπειδὴ ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας δὲν θά εἶναι πλέον δυνατὸν κατὰ τὸ προσεχὲς μέλλον νὰ ἐλεγχθοῦν ἐπὶ τόπου αἱ τυχὸν ἀπορίαι καὶ νὰ συμπληρωθοῦν τὰ τυχὸν κενά, ἀπεφάσισα νὰ προβῶ εἰς τὴν σύνταξιν ἐνὸς πλήρους Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῶν Ἑλληνικῶν

ιδιωμάτων τῆς Νοτίου Ἰταλίας, εἰς τὴν ἑποίαν ἀσχολοῦμαι ἤδη ἀπὸ τριετίας. Δεῖγμα τῆς ἐργασίας μου αὐτῆς, ἀποτελοῦν τὰ κατωτέρω παρατιθέμενα ἄρθρα.

Ἀπὸ ἀπόψεως μεθόδου δὲν ἀκολουθῶ κατὰ τὴν λημματογράφειαν τοῦ ὕλικου τὸν Rohlfs, ὁ ὁποῖος θέτει ὡς λῆμμα τὴν ἀρχαίαν ἢ Βυζαντινὴν ἢ νεωτέραν λέξιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουν οἱ ἀκολουθοῦντες ιδιωματικοὶ τύποι, καὶ ὅπου τοῦτο δὲν καθίσταται δυνατόν, παραθέτει ὑποθετικὸν λῆμμα. Θεωρῶ ἐπιστημονικῶς ὀρθότερον νὰ θέτω ὡς λῆμμα τὸν ἀρχαιότερον ἢ τὸν ἀλωβητότερον τύπον ἐκ τῶν μαρτυρουμένων καὶ ἐν συνεχείᾳ κατὰ φωνητικὴν ἐξέλιξιν τοὺς λοιποὺς ιδιωματικούς τύπους. Εὐθὺς μετὰ τὸ λῆμμα παραθέτω ἐντὸς παρενθέσεως τὸν ἀλωβητότερον τύπον τῆς ἀρχαίας ἢ Ἑλληνιστικῆς ἢ Βυζαντινῆς ἢ νεωτέρας λέξεως εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει τὸ λῆμμα καὶ ἐν ἀνάγκῃ τὸν πιθανώτερον ἀμάρτυρον τύπον.

Εἰς τὸ τυπολογικὸν μέρος ἐκάστου ἄρθρου παραθέτω ἀπὸ τοὺς ἀσυνήθεις τύπους ῥήματος ἢ ὀνόματος τοὺς πλέον κοινούς καὶ ἐξ αὐτῶν ἐξυπονοοῦνται οἱ ἀντίστοιχοι τύποι τῶν διαφόρων φωνητικῶν ἀποχρώσεων. Ὡς π.χ. εἰς τὸ ἄρθρον ἀγαπάω δίδω τὸ Ἄπαρ. ἀορ. γαπήσει(ν) καὶ παραλείπω τοὺς τύπους γαπήσει, καπήσει, πὸν προέρχονται ἀπὸ τοὺς μαρτυρουμένους ἐνεστῶτας γαπῶ, καπῶ, διότι ἐξυπονοοῦνται. Ἐπίσης τῆς Μετοχ. ἐνεστ. καὶ ἀορ. παραθέτω τοὺς τύπους γαπῶντα, γαπήσοντα καὶ παραλείπω τοὺς τύπους γαπῶντα, καπῶντα, γαπήσοντα, καπήσοντα κ.έ.ο. Οἱ παραλειπόμενοι διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τύποι φαίνονται εἰς τὸ σημασιολογικὸν μέρος ἐκάστου ἄρθρου, ὅπου διὰ διαλεκτικῶν παραδειγμάτων παρέχεται πληρεστέρα εἰκὼν τῆς μορφολογίας, φωνητικῆς καὶ συντακτικῆς πλοκῆς τῶν ἐν λόγῳ ιδιωμάτων.

Διὰ τὴν πιστὴν ἀπόδοσιν τῆς φωνητικῆς χρησιμοποιοῦ τὰ ἐξῆς στοιχεῖα :

d-d, διὰ τὸ προουρανικὸν λ : πολλὰ > ποd-dά.

ŷ, διὰ τὸ οὐρανικὸν ν : ἀσημένιος > ἀσημέŷο.

ĭ διὰ τὸ οὐρανικὸν λ : ἥλιος > ἥĭιο.

g, διὰ τὸ μεσοουρανικὸν γγ-γκ : ἐγγίζω > vgídζω.

ǵ, διὰ τὸ Ἰταλ. g πρὸ τῶν φωνηέντων e, i : gente, giglio.

ĕ, διὰ τὸ tθ : πάντα > πάνĕα.

π̄, διὰ τὸ πh : πάππος > πάπ-π̄ο.

č, διὰ τὸ Ἰταλ. c πρὸ τῶν φωνηέντων e καὶ i : cento, circa.

š, διὰ τὸ τραχὺ š, ὡς τὸ Γαλλ. sch : š-šέρω < schέρω.

Ἐπιλογὴ Βιβλιογραφίας¹

ΙΙΑ : Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῆς Νέας Ἑλληνικῆς τῆς τε κοινῶς ὁμιλουμένης καὶ τῶν ιδιωμάτων, ἔκδ. Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

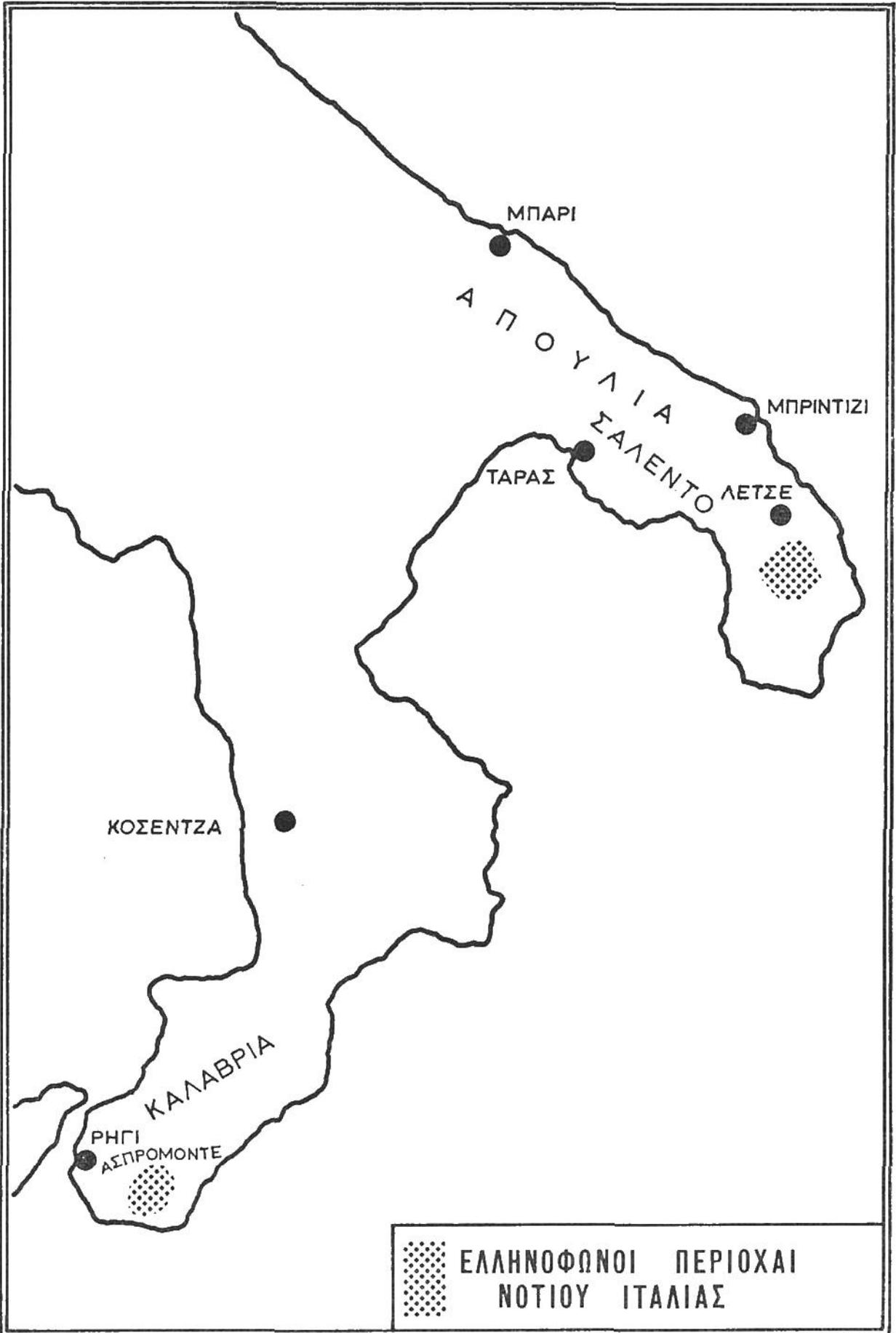
Καλλέρη Ι. Λεξ. Δελτ. : Ἰωάννου Καλλέρη, Ἀνάλεκτα Λεξικογραφικὰ Β'. Λεξικογραφικὸν Δελτίον, τόμ. Θ, Ἀθῆναι (1963), 3-23.

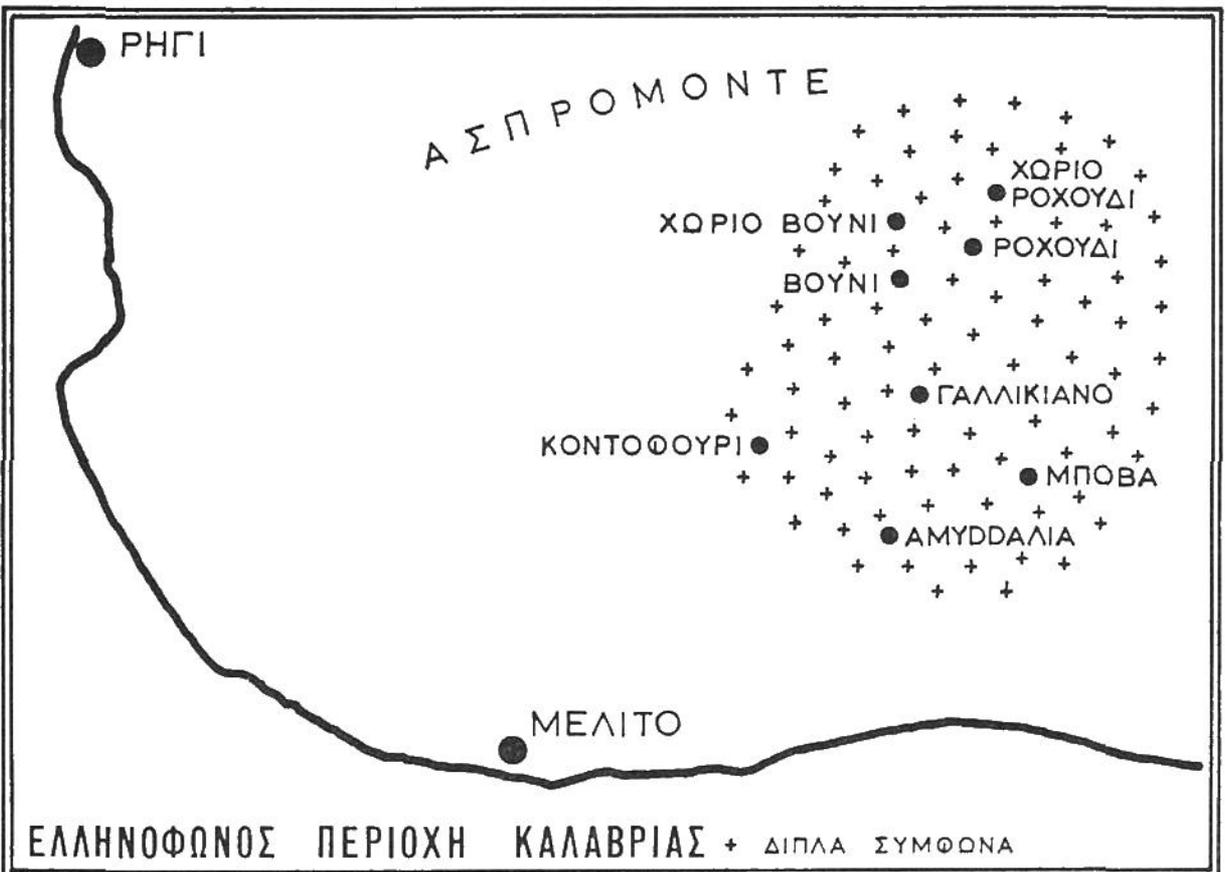
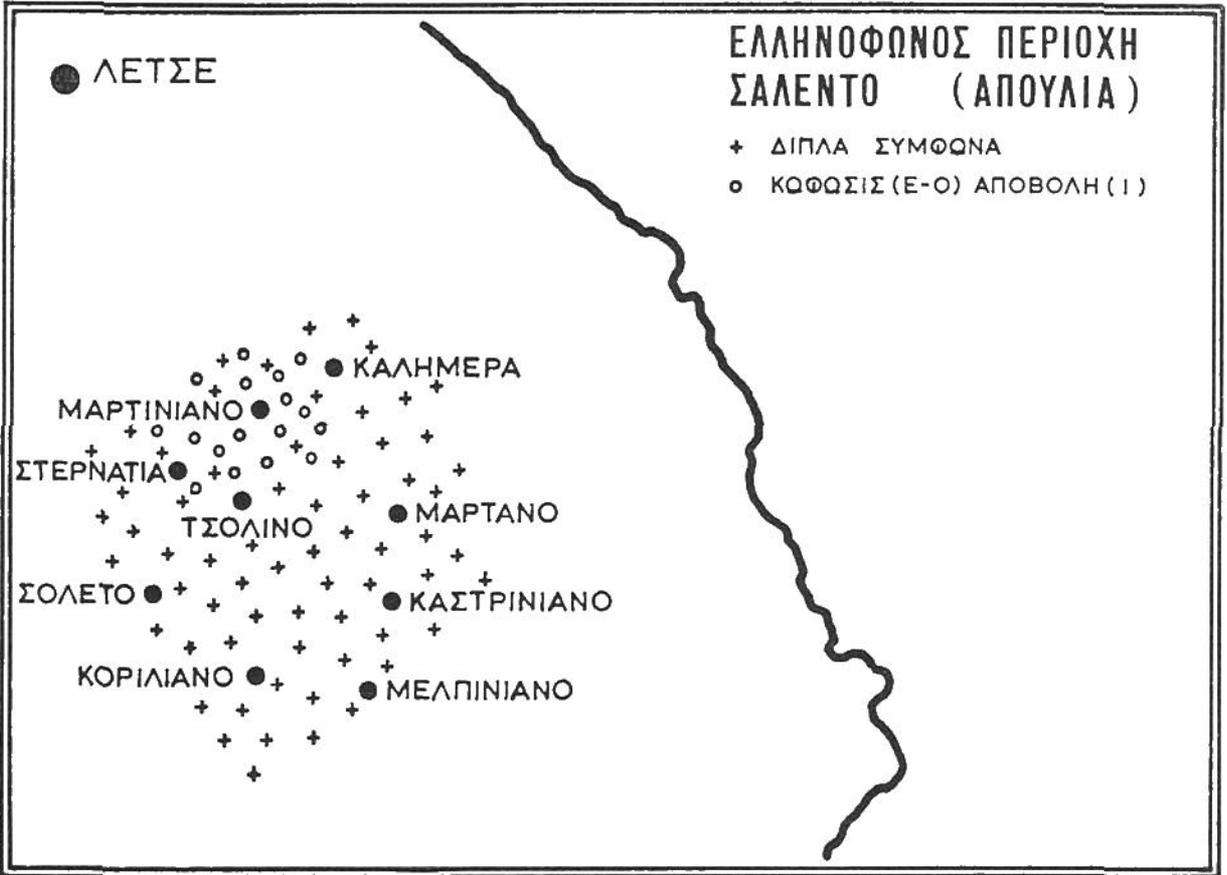
Cantarella : Codex Messanensis Graecus 105, ἔκδ. R. Cantarella, Palermo 1937.

1. Διὰ τὴν βιβλιογραφίαν τῶν Νεοελλην. ιδιωμάτων βλ. D. Vayacacos, Le grec moderne, les dialectes Néo-helléniques e le dictionnaire historique de la lanque grecque de l'Academie d'Athènes, Λεξικογραφικὸν Δελτίον IB' (1972), 193-197.

- Καραναστιάση* 'Αν. Λεξ. Δελτ. : 'Αναστασίου Καραναστιάση, 'Ενδιαφέροντα φωνητικὰ φαινόμενα τοῦ ἰδιώματος Μαρτινιάνο Salento ('Απουλία), Λεξικογραφικὸν Δελτίον τόμ. ΙΓ' 'Αθῆναι (1978), σ. 69-82.
- Corp. Gloss.* : Corpus Glossariorum Latinorum ὑπὸ Georgius Coetz, τόμ. VI-VII, Lipsiae 1899.
- Rohlf's Beitr.* : G. Rohlf's, Neue Beiträge zur Kenntnis der Unteritalien Gräzität, München 1962.
- Rohlf's L. Gr.* : G. Rohlf's, Lexicon Graecanicum Italiae inferioris, Tübingen 1964.
- Rohlf's Sprichw.* : G. Rohlf's, Italogriechische Sprichwörter, ἔκδ. Bayerische Akademie der Wissenschaften, München, 1971.
- Rohlf's Gr. Stor.* : G. Rohlf's, Grammatica Storica dei dialetti greci dell' Italia meridionale, München 1977.
- TNC* : Testi neogreci di Calabria, φροντίδι Giuseppe Rossi Taibi - Girolamo Caracausi, Palermo 1959.
- Trincherà* : Fr. Trincherà, Syllabus graecarum membranarum, Neapoli, 1865.
- Tsopanakis A.* : Agapitos Tsopanakis, I dialetti greci dell' Italia meridionale rispetto a quelli neogreci, ἐν «L'Italia Dialettale», vol. XXXI (Nuove Serie, VIII), 1968, σσ. 1-23.
- Φίλτρα* : Φίλτρα, Τιμητικὸς τόμος Σ. Γ. Καψωμένου, Θεσσαλονίκη 1975.

ἀγαπάω (ἀγαπῶ) Καλαβρ. (Βουνὶ) *γαπάω* Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Κονδοφ. Μπόβ. Ροχούδ. Χωρίο Βουν. Χωρίο Ροχούδ.) — TNC, 210 *ἀγαπῶ* 'Απουλ. (Καλημ. Κοριλ.) *ἀγαπῶ* 'Απουλ. (Κοριλ. Μαρτάν. Σολέτ. Στερν.) *ἀκαπῶ* 'Απουλ. (Κοριλ. Μαρτάν. Στερν.) *γαπῶ* 'Απουλ. (Καλημ. Κοριλ.) *γαπῶ* 'Απουλ. (Καλημ. Καστριν.) *ἐγαπῶ* 'Απουλ. (Καστριν.) *καπῶ* 'Απουλ. (Καστριν. Στερν.) *ἀγαπίδζω* 'Απουλ. (Μαρτάν.) *γαπίδζω* 'Απουλ. (Μαρτάν.) β' πληθ. ἐνεστ. 'Οριστ. *γαπάετε* Καλαβρ. (Γαλλικ. Κονδοφ. Μπόβ. κ.ά.) *ἀγαποῦτε* 'Απουλ. (Κοριλ. Μαρτάν. Τσολλῖν.) παρατ. *ἐγάπω* Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Μπόβ. Χωρίο Ροχούδ.) *ἀγάπωνα* 'Απουλ. (Καλημ. Καστριν. Κοριλ. Μαρτάν. Σολέτ. Τσολλῖν.) *ἀγάπειγα* 'Απουλ. (Μαρτιν. Στερν.) *ἐγάπην-να* Καλαβρ. (Γαλλικ. Κονδοφ.) ἄορ. *ἐγάπηα* Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Μπόβ. κ.ά.) παρακ. *εἶμαι γαπημένα* 'Απουλ. (Καστριν. κ.ά.) ὑπερσ. *ἤμ-μον γαπήονδα* Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Μπόβ. Ροχούδ. Χωρίο Ροχούδ.) *εἶχα ἀγαπήσοντα* 'Απουλ. (Καλημ. Καστριν. Κοριλ. Μαρτάν. Σολέτ. Τσολλῖν. κ.ά.) Προστ. ἄορ. *ἀγάπησο - ἀγαπήσετε* 'Απουλ. (Καλημ. Κοριλ. Μαρτάν. Στερν. κ.ά.) *γάπηε - γαπήετε* Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Χωρίο Ροχούδ. κ.ά.) 'Απαρ. ἄορ. *γαπήσει* Καλαβρ. (Βουνὶ Κονδοφ. Μπόβ. κ.ά.) *γαπεῖ* Καλαβρ. (Γαλλικ.) Μετοχ. ἐνεστ. *γαπώνδα* Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Κονδοφ. Μπόβ. Ροχούδ. κ.ά.) *γαπώντα* 'Απουλ. (Καλημ. Κατριν. Κοριλ. κ.ά.) ἄορ. *γαπήονδα* Καλαβρ. (Βουνὶ Κονδοφ. Μπόβ. Χωρίο Ροχούδ. κ.ά.) *γαπήσοντα* 'Απουλ. (Καλημ. Κοριλ. κ.ά.) Μέσ. *γαπέμαι* Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Μπόβ. Ροχούδ. κ.ά.) *ἀγαπίομαι* 'Απουλ. (Καλημ. Καστριν. Κοριλ. κ.ά.) παρατ. *ἐγαπῶμ-μο* Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Κονδοφ. Μπόβ. Χωρίο Ροχούδ. κ.ά.)

ἀγαπήαμο Ἄπουλ. (Καλημ. Καστριν. κ.ά.) παθ. ἀόρ. ἐγαπήθηνα Καλαβρ. (Βουνί Ροχούδ. Χωρίο Ροχούδ. κ.ά.) ἐγαπήστημο Ἄπουλ. (Καλημ. Καστριν. Μαρτάν. κ.ά.) ὑπερσ. ἤμ-μον γαπησώνδα Καλαβρ. Γαλλικ. Κονδοφ. Μπόβ. κ.ά.) εἶχα γαπηστώντα Ἄπουλ. (Καλημ. Κοριλ. Μαρτάν. Στερν. κ.ά.) Προστ. παθ. ἀόρ. γάπηθα - γαπηθᾶτε Καλαβρ. (Βουνί Ροχούδ. Χωρίο Ροχούδ. κ.ά.) Ἄπαρ. παθ. ἀόρ. γαπηθῆ Καλαβρ. (Βουνί Ροχούδ. Χωρίο Ροχούδ.) γαπηστῆ Ἄπουλ. (Καλημ. Καστριν. Μαρτάν. Στερν. κ.ά.) Μετοχ. παθ. ἀόρ. ἀγαπηθώνδα Καλαβρ. (Βουνί Ροχούδ. Χωρίο Ροχούδ.) γαπηστώντα Ἄπουλ. (Καλημ. Κοριλ. Μαρτάν. Στερν. κ.ά.) παρακ. ἀγαπημένο -η -ο Καλαβρ. (Βουνί Μπόβ. Ροχούδ. κ.ά.).

Τοῦ ἀρχ. ἀγαπῶ ὁ ἀσυναίρετος τύπος ἀγαπάω. Ὁ τύπος ἐγαπῶ ἀπὸ τοὺς παρωχημένους χρόν. ἐγάπω, ἐγάπησα, βλ. Γ. Χατζιδ., ΜΝΕ 1, 231. Ὁ τύπος ἀγαπιδζω ἀπὸ τὸν ἀόρ. ἐγάπησα ἐκ παρασυσχετισμοῦ μὲ τὸν ἀόρ. εἰς -ισα τῶν εἰς -ίζω ρ. πβ. Γ. Χατζιδ., ΜΝΕ 1, 272. Διὰ τὸν παρατ. ἀγάπην-να Καλαβρ. βλ. Rohlf, Gr. Stor., § 170. Ὁ παρατ. ἀγάπε ga ἐξ ἐπιδράσεως τῶν βορ. νεοελλην. ιδιωμάτων, βλ. Α. Καραναστάση, Λεξ. Δελτ. τόμ. ΙΓ', σ. 75. Ὁ παρατ. ἐγάπω Καλαβρ. ἀπὸ τὸν ἀρχ. ἠγάπων δι' ἀποβολῆς τοῦ τελικοῦ ν, πβ. Α. Tsopanakis, Ital. Deal. XXXI (1968), 20. Ὁ παρατ. ἀγάπωνα Ἄπουλ. ἀπὸ τὸν ἀρχ. μὲ ἐπέκτασιν εἰς -α κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ γ'. πρόσ. πβ. Α. Tsopanakis, ἐνθ' ἀν., 21. Οἱ τύποι ἐγάπηα, γάπηε, γαπήετε, γαπήονδα ἀπὸ τοὺς τύπους ἐγάπησα, γάπησε, γαπήσετε, γαπήσονδα δι' ἀποβολῆς τοῦ μεσοφωνηεντικοῦ σ, βλ. Rohlf, ἐνθ' ἀν., § 61. Διὰ τὴν ἀπλοποίησιν τῶν Ἄπαρ. ἀόρ. γαπήσει < γαπήσαι, γαπηθῆ < γαπηθῆναι βλ. Γ. Χατζιδ., ΜΝΕ 1, 592, 595. Τὸ Ἄπαρ. ἀόρ. γαπεῖ Καλαβρ. ἀπὸ τὸν πλήρη τύπον γαπήσειν > γαπήειν > γαπεῖ(ν). Τοῦ Μέσ. τύπ. ἀγαπίουμαι Πόντ., βλ. Α. Παπαδοπούλου, Ἱστορ. Λεξ. Πόντ. εἰς τὴν λ. ἀγαπῶ.

Ἄγαπῶ ἐνθ' ἀν. : Σᾶς ἀγαπάω μ' ὅλη τὴν καρδιά = σᾶς ἀγαπῶ μὲ ὅλη τὴν καρδιά Βουνί. Τὸν ἐγάπησα ἄσ-σὲ καρδιά, γιατί τοῦ θέλω καλὸ = τὸν ἀγάπησα μὲ τὴν καρδιά μου (ἐκ καρδίας), γιατί τοῦ θέλω καλὸ αὐτόθ. Ἐγάπηα τὴ γ-γυναῖκα μ-μου φίνα ποὺ τὴν εἶχα ἄρτε γαπάω τὴ δ-δυχατέρα μ-μου φίνα ποὺ ζ-ζήω = ἀγάπησα τὴ γυναῖκα μου ὅσον καιρὸ τὴν εἶχα τώρα ἀγαπῶ τὴ θυγατέρα μου ὥσπου νὰ ζῶ (φίνα = ἀπὸ τὴν Ἰταλ. πρόθ. fino = ἕως) αὐτόθ. Τὸ γ-γαπάω τὸν ἄνδρα μου, τὰ παιδιά μου Γαλλικ. Γαπάω τὸν ἀνισπίο μ-μου = ἀγαπῶ τὸν ἕγγονό μου Χωρίο Ροχούδ. Ἐχω νὰ τὸν γαπήω τὸν γιούρη μ-μου = ὀφείλω νὰ τὸν ἀγαπήσω τὸν πατέρα μου Βουνί. Ἦς εἶπα κα' ἡ τ-τέλω ν' ἦν γαπήσω, ρῶς που δζήσω = τῆς εἶπα ὅτι θέλω νὰ τὴν ἀγαπήσω, ὥσπου νὰ ζήσω Καλημ. Ἀγάπησα μίαν ὦρια κ-κνατέρα, μὰ κείνη ἔν γαπᾶ μένα, γιατί εἶμαι ἄσ-σημο = ἀγάπησα μίαν ὦραία κοπέλα (θυγατέρα), ἀλλὰ ἐκείνη δὲν μὲ ἀγαπᾶ, γιατί εἶμαι ἄσχημος αὐτόθ. Ἐκείνο ἦν γάπε, μὰ κείνη ὄν ἐγέλα = ἐκεῖνος τὴν ἀγαποῦσε, ἀλλὰ ἐκείνη τὸν ἐγελοῦσε Καστριν. ἦν εἶχε γαπήσοντα μία φ-φορά, ἄρτε ἔ τ-τη κ-καπᾶ πλέο = τὴν εἶχεν ἀγαπήσει μιὰ φορά, τώρα δὲν τὴν ἀγαπᾶ πιά Στερν. Νὰ κ-κγιούρη ἀγαπᾶ τὰ παιδιά μ' ὅλο τὴ κ-καρδιά = ἕνας πατέρας ἀγαπᾶ τὰ παιδιά (του) μὲ ὅλη τὴν καρδιά (του) Κοριλ. Τὸν ἀγάπειγε τούσ' ἡ κνατέρα, κείνο πούρου ἀγάπειγε κείνη = τὸν

ἀγαποῦσε αὐτὴ ἡ κοπέλα (θυγατέρα), ἐκεῖνος ἐπίσης ἀγαποῦσεν ἐκείνη (πούρου = ἀπὸ τὸ Ἰταλ. ἐπίρρ. pure = ἐπίσης) Στερν. "Εχει ἴνα χ-χρονο, πὸν γαπιδζουτ-ται = εἶναι ἓνας χρόνος, πὸν ἀγαπιοῦνται Μαρτάν. ἴην εἶχα γαπήσοντα μία φ-φορά, ἄρτε στὲ ἴ' ἴην γαπῶ ματαπάλε = τὴν εἶχα ἀγαπήσει μιὰ φορά, τὴν ἀγαπῶ πάλι Καστρὶν. ἴεῖσ' ἠ κνατέρα ἴε σ-σῶδζει ἀγαπήσει ἄδ-δον γιὰ τόσ-σο ἴ-ἴαιρο ἔχει κενωμένα ἴην ἀγάπη μὰ μέα = ἐκείνη ἠ κοπέλα δὲν ἴμπορεῖ ν' ἀγαπήσῃ ἄλλον, γιὰ τόσο πολὺ καιρὸ, πὸν ἔχει κάμει (ἔχει γενωμένη) τὴν ἀγάπη μ' ἐμένα αὐτόθ. ἴΑκάπησο ἄ τ-τέλη, ἴνα εἶσαι ἀκαπημένο = ἀγάπησε, ἄν θέλῃς ἴνα σ' ἀγαπήσουν Στερν. ἴτέλω ἴνα εἶμαι ἀκαπημένο, μὰ ἴετ-τήσ-σῶδζω ἀκαπήσει = θέλω ἴνα μὲ ἀγαπᾶ, ἀλλὰ δὲν ἴμπορῶ ἴνα τὴν ἀγαπήσω αὐτόθ. ἴΑγάπησό μ-με, γαπήσιτέ μ-με = ἀγάπησέ με, ἀγαπήσετέ με Μαρτίν. ἴΕ σ-σῶν-νω γαπεῖ = δὲν ἴμπορῶ ν' ἀγαπήσω Γαλλικ. ἴΕν do σ-σῶν-νει γαπήσει = δὲν ἴμπορεῖ ἴνα τὸν ἀγαπήσῃ Μπόβ. ἴΑγαπήσοντά το ἴ-ἴεῖνο, ἴε τ-την εἶχε ἀφήκοντα = ἄν εἶχεν ἀγαπήσει ἐκεῖνον, δὲν θὰ τὴν εἶχε ἀφήσει Στερν. ἴεῖνοι ἀγαπιουτ-ται = ἐκεῖνοι ἀγαπιοῦνται αὐτόθ. ἴΝ' ἀκαπηστούμεστα, κὰ εἴμεστα ὄλοι ἀδρέφια = ν' ἀγαπηθοῦμε, διότι εἴμαστε ὄλοι ἀδέρφια Κοριλ. ἴΕχον ν-ν' ἀγαπηθοῦν δὰ παιδία = πρέπει ν' ἀγαπηθοῦν (ἀπὸ ἐμᾶς) τὰ παιδιὰ Βουνί. ἴΓαπηθᾶτε τὰ λεδ-δίδια, μὴ ἔχητε τίπι ν' ἀμβλέσ-σητε = ἀγαπηθῆτε τ' ἀδελφία, ἴνα μὴν ἔχετε τίποτε (καμμιᾶν ἀφορμῇ) ἴνα συμπλακῆτε Γαλλικ. ἴΕἴμαστε γειτόνοι καὶ γαπόμεστα ὄλοι στή γ-γειτονία = εἴμαστε γείτονες καὶ ἀγαπιόμαστε ὄλοι στή γειτονία Μπόβ. ἴΓαπῶνδο πῶς ἔ' λ-λεδ-δάδε = ἀγαπιοῦνται σάν ἴνα εἶναι ἀδελφές Χωριὸ Ροχούδ. ἴΤὰ φούσκωε ἴαι τὰ ἴγάπε κάλ-λιο κὰ τὰ δικά του = τὰ μεγάλωσε καὶ τὰ ἀγαποῦσε καλύτερα ἀπὸ τὰ δικά του παιδιὰ (ἀπὸ παραμῦθ.) αὐτόθ. ἴΕἴεῖνο εἴπε τῶν ἄδ-δῶ, γαπητέ τη κάγ-γιο κὰ λεδ-δά = ἐκεῖνος εἴπε στοὺς ἄλλους, ἀγαπήσετέ τὴν καλύτερα ἀπὸ ἀδελφῆ (ἀπὸ παραμῦθ.) Βουνί — TNC, 210. ἴΣάν ὁ μάγος-ε ἴηρε τί τοῦ μέρωε τὸ ἄλογο, τὸν ἐγάπε πῶς ἔμ βαιδίν δου = ὁ μάγος, ὅταν εἶδεν ὅτι τοῦ ἴμέρωσε τὸ ἄλογο, τὸν ἀγαποῦσε σάν ἴνα εἶναι παιδί του (ἀπὸ παραμῦθ.) Βουνί. || Παροιμ. φρ. ἴΕ φουχῆ στέει πλέο ἐἴεῖ, πὸν ἀγαπᾶ, κὰ ἴεῖ πὸν δζῆ = ἠ ψυχῆ εὐρίσκειται περισσότερον ἐκεῖ, πὸν ἀγαπᾶ, παρὰ ἐκεῖ, ὅπου ζῆ Καλημ. ἴΕἴεῖ πὸν εἶναι τὰ παιδία, τί γαποῦσι, δὲ σ-σῶν-νει κλείσει τὲ π-πόρτε = ἴΕκεῖ (στὸ σπίτι) ὅπου ὑπάρχουν παιδιὰ, πὸν ἐρωτεύονται, δὲν ἴμπορεῖς ἴνα κλείσῃς τίς πόρτες (ὁ ἐρωτᾶς δὲν δέχεται περιορισμούς) Βουνί. || ἴΑσμ.

ἴΑγάπησον ἄ τ-τέλη ν' ἀγαπήση,
 μία κ-κνατερέδ-δα εἴκοσι χρονω =
 ἀγάπησε, ἄν θέλῃς ν' ἀγαπήσῃς,
 μιὰ κορούλλα εἴκοσι χρόνων
 Καλημ.

ἴΕγὼ ἄν δὲ δ-δρόμο κ' ἐσοῦ ἄν δὲ συνόρι,
 ἐμεῖ γ-γαπῶμ-μαστο, κανὲ τὸ ἴ-ἴέρι =
 ἐγὼ ἀπὸ τὸ δρόμο κ' ἐσὺ ἀπὸ τὰ σύνορά σου,
 ἐμεῖς ἀγαπιόμαστε, κανέννας δὲν τὸ ξέρι
 Χωριὸ Ροχούδ.

Μὰ γάπησε τοὺς ἄδ-δου καὶ μαθ-θαίν-νει,
 ἂν ὄλοι σὲ γαποῦσι σὰν ἐμένα =
 ἀλλὰ ἀγάπησε τοὺς ἄλλους καὶ θὰ μάθης,
 ἂν ὄλοι σὲ ἀγαποῦν σὰν ἐμένα
 Μπόβ.

Σ' ἐγάπω πάντα πούκεια τ' ἦσο μ-μικ-κέδ-δα =
 σ' ἀγαποῦσα πάντα ἀπὸ τότε, πού ἦσουν μικρούλλα
 Μπόβ. - TNC 314.

Χαιρέτα μου τῆ μ-μάννά μ-μου ἢ π-πλέον ἀγαπημένη =
 Χαιρέτα μου τῆ μάννα μου τὴν πιὸ ἀγαπητῆ
 Τσολλῖν. Συνών. θέλω.

ἀγρικὸ ἐπίθ. (ἀγρικός) Ἰταλ. (Καλημ. Καστριν. Κοριλ. Μαρτάν. Μαρτιν. Στερν. Τσολλῖν). — *Aprile Traud.*, 323 Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Μπόβ. Ροχούδ. Χωρίο Βουν. Χωρίο Ροχούδ.) Θηλ. ἀγρική Καλαβρ. ἀγρική Ἰταλ.

Ἄπὸ τὸ Ἑλληνιστ. ἐπίθ. ἀγρικός : ἀγρικὸν ὄρνεον ἐκ γλωσσαρίου. βλ. Θησ. Ἑλλην. Γλώσσ. εἰς τὴν λ. *ἀγρικός. Ρ. Οxy. 1675, 4 : ἀγρικὸν πῆγανον. Πβ. Μόσχον Σικελ., Βουκολικά Ι, στ. 13 (Legrand, Boucoliques Grecs II, 180), ΙΑΑ εἰς τὴν λ. γαρκόν. Ἀνεπιτυχῶς ὁ Rohlfς συσχετίζει τὴν λ. μὲ τὸ ἀρχ. ἐπίθ. ἀγροϊκος (βλ. ἐπίσης ΙΑΑ εἰς τὴν λ. ἄγροικος), τὸ ὁποῖον ἔχει διάφορον σημ. ἤδη ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος.

*Ἄγριος κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἡμερος, ἐπὶ φυτῶν καὶ ζώων ἐνθ' ἂν. : Χόρτα ἀγρικά Βουνί. Σῦκον ἀγρικὸ Γαλλικ. Σουκέα ἀγρική Στερν. Ποντικὸ ἀγρικὸ = ἄγριος ποντικός, νυχτερίδα Καλημ. Βουθουλεία ἀγρική = ἄγρια, ἀδάμαστη ἀγελάδα Χωρίο Ροχούδ. Ἀλαία ἀγρική = ἀγριελιά Κοριλ. Ἰτσα ἀγρική = ἄγρια γίδα Στερν. Σὰν εἶναι ἀγρική ἢ βουθουλεία, ἀνασηκῶν-νεται, σὰν ἀλάν-νη = ὅταν εἶναι ἄγρια (ἀδάμαστη) ἢ ἀγελάδα, ἀνασηκῶνεται (τινάσσει τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ἐπάνω, διὰ τὴν ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὸν ζυγόν), ὅταν ὀργῶνη Βουνί. Σὰν ἐμ βοὺ τὰ βούδια ἐν' ἀγρικά, ἐν γάν-ρουν d' αὐλάκιν ἴσο = ὅταν τὰ βόδια εἶναι ἄγρια (ἀδάμαστα), δὲν κάμνουν ἴσιο τ' αὐλάκι αὐτόθ. Ἐχει τὴν γαστανίαν ἀγρική καὶ τὴν ἡμεροῦ ἐγὼ ἔπιαν-να ἂν δὴν ἡμεροῦ ἐκ ἐκένδρων-να τὴν ἀγρική = ὑπάρχει ἢ καστανιά ἢ ἄγρια καὶ ἡ ἡμερηῦ ἐγὼ ἔπιανα ἀπὸ τὴν ἡμερη καὶ ἐμπόλιαζα τὴν ἄγρια αὐτόθ. Ἡζ-ζε μὲ τὰ χόρτα τ' ἀγρικά = ἐζοῦσε μὲ τὰ ἄγρια χόρτα αὐτόθ. Τὸ βούδι ἐν' ἀγρικὸ, ἔχομε ν-νὰ τὸ μερώσωμε = τὸ βόδι εἶναι ἄγριο, πρέπει νὰ τὸ ἡμερώσωμε αὐτόθ. Ἡ Λάμια εἶ μ-μία γυναῖκα ἀγρική = ἡ Λάμια εἶναι μιὰ ἄγρια γυναῖκα αὐτόθ. Ἡ ἴτσα ἀγρική στέκει στοὺς βόσκους = ἡ ἄγρια γίδα μένει στὰ δάση (βόσκο = τὸ Ἰταλ. οὐσ. bosco = δάσος) Στερν. Ἀμοιάζει εἰς ἓνα ποντικὸ ἀγρικὸ, γιατί γοαίν-νει πάντα σὲ νύττα = ὁμοιάζει μὲ ἓνα ἄγριο ποντίκι, γιατί βγαίνει πάντα τὴ νύχτα Καλημ. Ἄρτε πωρνὰ ἐπῆρτα καὶ ἦνωσα λάχανα ἀγρικά = σήμερα πρῶτ' ἐπῆγα καὶ ἐμάζεψα ἄγρια χόρτα Μαρτάν. Ὁ γάτ-το ἀγρικὸ τρώει ποντικίου, σταυρίκουλε, ἀφίδια, πονδ-δία =

ὁ ἀγριόγαττος τρώει ποντικούς, σαῦρες, φίδια, πουλλιά αὐτόθι. "Αρτε σέρνω τὰ χόρτα τ' ἀγρικὰ = τώρα ξερριζώνω τὰ ἄγρια χόρτα Τσολλῖν. 'Η ἀλαία ἀγρική ἰκάν-νει ἄλλο ἀλάϊ, μὰ ἔναι πλέο κ-καλὸ = ἡ ἀγριελιά κάμνει λίγο λάδι, ἀλλὰ εἶναι πιὸ καλὸ Κοριλ. || Παροιμ. *Τις τᾶχει ἡμερα, μὴ τὰ κάμη ἀγρικὰ* = ὅποιος τὰ ἔχει ἡμερα, νὰ μὴ τὰ κάμη ἄγρια (ὅποιος εὐρίσκεται σὲ καλὴ κατάσταση, νὰ μὴ τὴ μετατρέψῃ σὲ κακὴ ἀπὸ ἀμέλεια) Μπόβ. *Πις τὰ ἔχει ἡμερα, 'έν da κάν-νει ἀγρικὰ* (συνών. μὲ τὴν προηγούμενη) Γαλλικ. || ᾤσμ.

*Καὶ στὸν ὕπνου ἐβὼ σοῦ τὸν εἶδα μία φ-φορὰ
σὰ π-ποντικὸ ἀγρικὸ μὰ τ' ἀμ-μάδια του νοιφτὰ =
καὶ στὸν ὕπνο ἐγὼ τὸν εἶδα μιὰ φορὰ
σὰν ἄγριο ποντικὸ μὲ τὰ μάτια του ἀνοιχτὰ*

Καλημ. — Aprile, Traud. ἔνθ' ἄν.

β) Τραχύς, σκληρός, ἀγεώργητος, ἐπὶ γαιῶν Ἄπουλ. (Μαρτιν.) : *Χώματα ἀγρικὰ* = χώματα σκληρά, ἀκαλλιέργητα. Ἄντιθ. ἡμερο.

ἀγρωνίδζω (γνωρίζω) Καλαβρ. (Γαλλικ. Μπόβ.) *ἀγρωνίζ-ζω* Καλαβρ. (Βουνὶ Ροχούδ. Χωρίο Βουν. Χωρίο Ροχούδ.)—Rohlf's, Sprichw., 130, (390) *γρωνίζ-ζω* Καλαβρ. (Βουνὶ) —TNC, 61, 219 *ἀν-νωρίδζω*, Ἄπουλ. (Καλημ. Κοριλ. Στερν. Τσολλῖν.) Καλαβρ. (Γαλλικ. Μπόβ.) *ἀν-νωρίζ-ζω* Καλαβρ. (Βουνὶ Ροχούδ. Χωρίο Ροχούδ.) *ἀν-νουρίδζω* Ἄπουλ. (Μαρτιν.) *ν-νωρίδζω* Ἄπουλ. (Μαρτάν.)—Aprile, Traud. 360 *ν-νουρίδζω* Ἄπουλ. (Μαρτιν.) *ἐν-νωρίδζω* Ἄπουλ. (Μαρτάν.) ἄορ. *ἀγρώνια* Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Μπόβ. Χωρίο Ροχούδ. κ.ά.), παρακ. *ἔχω ἀν-νωριμένο* Καλαβρ. (Γαλλικ. Μπόβ.), *εἶμαι ἀν-νωριμ-μένα* Ἄπουλ. (Καλημ. Μαρτάν. Τσολλῖν.) ὕπερσ. *ἡμ-μον ἀγρωνιονδα* Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Μπόβ. Ροχούδ. κ.ά.), *εἶχα ν-νωρίσοντα* Ἄπουλ. (Καλημ. Κοριλ. Μαρτιν. Τσολλῖν. κ.ά.). Προστ. ἄορ. *ἀν-νώρισσο - ἀν-νωρίσετε* Ἄπουλ. (Καλημ. Καστριν. Κοριλ. Μαρτάν. Τσολλῖν.) *ἀν-νώριε - ἀν-νωρίετε* Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Μπόβ. Χωρίο Ροχούδ.). Ἄπαρ. ἄορ. *ἀγρωνίσει* Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Μπόβ. Ροχούδ. Χωρίο Ροχούδ.) *ἀν-νουρίσει* Ἄπουλ. (Μαρτιν.) *ἀγρωνεῖ* Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Χωρίο Ροχούδ.). Μετοχ. ἔνεστ. *ἀγρωνίδζονδα* Καλαβρ. (Γαλλικ. Μπόβ.) *ἀν-νωρίδζοντα* Ἄπουλ. (Καλημ. Κοριλ. Μαρτάν. Τσολλῖν.) ἄορ. *ἀγρωνιονδα* Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Μπόβ. Χωρίο Ροχούδ.) *ἀν-νωρίσοντα* Ἄπουλ. (Καλημ. Κοριλ. Μαρτάν. Τσολλῖν. κ.ά.). Μέσ. *ἀγρωνίδζομαι* Καλαβρ. (Γαλλικ. Μπόβ.) *ἀν-νωρίδζομαι* Ἄπουλ. (Καλημ. Κοριλ. Τσολλῖν. κ.ά.), παθ. ἄορ. *ἐγρωνίστηνα* Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Μπόβ. Ροχούδ. Χωρίο Ροχούδ.) *ἀν-νωρίστημο* Ἄπουλ. (Καλημ. Καστριν. Κοριλ. Μαρτάν. Τσολλῖν.). Ἄπαρ. ἄορ. *ἀν-νωριστῆ* Καλαβρ. (Γαλλικ. Μπόβ.). Μετοχ. παθ. παρακ. *ἀν-νωριμ-μένο - η - ο* Ἄπουλ. (Καλημ. Καστριν. Κοριλ. Μαρτάν. Τσολλῖν.) *ἀν-νωριμένο -η -ο* Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Μπόβ. Χωρίο Ροχούδ.).

Ἄπὸ τὸ ἀρχ. γνωρίζω. Οἱ τύπ. *ἀν-νωρίδζω*, *ν-νωρίδζω*, *ν-νουρίδζω*, *ἀν-νουρίδζω*, *ἐν-νωρίδζω* ἀπὸ ἀφομ. τοῦ γ πρὸς τὸ ν, βλ. Rohlf's, Gr. Stor., § 36. Διὰ τοὺς τύπ. *ἀγρωνίδζω* > *ἀγρωνίζω*, *ἐν-νωρίδζω* > *ἐγνωρίζω* βλ. Γ. Χατζιδ., MNE 1,

226, 232 και 2, 569. Οί τύπ. *άν-νώρια* < *άν-νώρισα*, *άν-νώριε* - *άν-νωρίετε* < *άν-νώρισε* - *άν-νωρίσετε*, *άγρωνίονδα* < *άγρωνίσονδα* έξ άποβολής τοῦ μεσοφωνηεντικοῦ σ βλ. Rohlfs, ένθ' άν., § 61. Διά τήν άπλοποίησησιν τῶν άπαρεμφ. τύπ. *άγρωνίσει* < *άγρωνίσαι*, *άν-νωριστή* < *άν-νωριστήναι* βλ. Γ. Χατζιδ., MNE 1, 592, 595. 'Ο παθ. άόρ. *έγρωνίστηνα* άπό τόν άρχ. έγνωρίσθην με έπέκτασιν εις -α κατ' άναλογίαν πρὸς τόν ένεργ. πβ. Rohlfs, ένθ' άν., § 152. Τὸ άπαρ. άορ. *άγρωνεϊ* Καλαβρ. άπό τόν πλήρη τύπ. *άγρωνίσειν* > *άγρωνίειν* > *άγρωνεϊ(ν)*. Διά τήν άφομ. ἡ μὴ τοῦ σ πρὸς τὸ μ : *άν-νωριμ-μένο* < *έγνωρισμένος* 'Απουλ., *άν-νωριμένο* Καλαβρ., βλ. Rohlfs, ένθ' άν., § 62. Τύπ. *γρωνίζ-ζω* και *Κάλυμν.*, *Κύπρ.*, *Κῶς*.

Γνωρίζω ένθ' άν. : **Ηρτεν* ένα χριστιανὸ *άν-νώριστο*, 'έν *dou* *άν-νωρίδζομε* = ἤρθεν ένας άγνωστος άνθρωπος, δέν τόν γνωρίζομε Γαλλικ. *Σās* *άν-νώρια* τήν *gaudia* σ-σα = *έγνώρισα* τήν καρδιά σας. Βουλί. *Σās* *άν-νωρίζ-ζω* αυτόθ. "*Ενα* μ-μέ τόν *ād-do* 'έν *άν-νωρίδζονδο* = ὁ ένας με τόν άλλο δέν *έγνωρίζοντο* Γαλλικ. *κείνοι** *τι τ' άν-νωρίδζουσι τ' άχ-χέλ-λία*, τὰ *πιάν-νουσι* και τὰ *τρώγουσι* = *έκεῖνοι*, πού γνωρίζουν τὰ *χέλια*, τὰ *πιάνουν* και τὰ *τρώγουν* Μπόβ. '*Έν* *dāχω* *άν-νωριμένα* *τουν'da* 'γὼ = δέν τὰ *έχω* γνωρίζει *έγὼ* αυτά αυτόθ. '*Ετούτη* *έναι* *μία* *φάχ-ζία* *άν-νωριμένη* = αυτή *έναι* *μιά* *γνωστή* *φυσιογνωμία* (*φάχ-ζία* = τὸ 'Ιταλ. *ouσ. faccia* = πρόσωπον) αυτόθ. '*Αγρωνίζ-ζόμ-μαστο* *πρίτα* *άσ-σέ* *ποδ-δου* *χρόνου* = *γνωρίζομαστε* *πρίν* *άπό* *πολλά* *χρόνια* *Χωρίο* *Ροχούδ*. *Τόν* *ήτο* *άγρωνίονδα* = τόν *είχε* *γνωρίσει* *αυτόθ*. *Τὸ* *παιδίν* *άν-νωρίζ-ζει* *τὴ* *μ-μάνναν* *dou* *αυτόθ*. '*Ε* σ-σών-νω *άγρωνεϊ*, *γιατί* *δέν* *άβλέπω* *καλά* = δέν *ήμπορῶ* *νά* *γνωρίσω*, *γιατί* *δὲ* *βλέπω* *καλά* *αυτόθ*. *Τόν* *είχα* *ν-νωρίσοντα* *πέρ'τσι* *στό* *πανύρι* 'πὸ *Στερνατία* = τόν *είχα* *γνωρίσει* *πέρυσι* *στό* *πανηγύρι* *τῆς* *Στερνατίας* *Τσολλίν*. '*Αν-νωρίδζομαι* *με* *ποδ-δου* *στή* *Χ-χώρα* = *γνωρίζομαι* *με* *πολλούς* *στή* *Στερνατία* (*Χώρα*) *Στερν*. '*Ιβὼ* σ' *άν-νωρίδζω*, *ισού* 'έ *μ-μ'* *άν-νωρίδζει* = *έγὼ* *σὲ* *γνωρίζω*, *έσὺ* *δὲ* *με* *γνωρίζεις* *Κοριλ*. '*Ε* *ν-νωριμ-μένο* *ποῦ* *κάν* *έ'* *σ'* *όλο* *τ-τὸ* *κ-κόζμο* = *γνωρίζεται* *όπου* *κι* *άν* *έναι* (*παντοῦ*) *σ'* *όλο* *τόν* *κόσμο* *Μαρτάν*. *Πῆρητα* *ν'* *όν* *έν-νωρίσω* = *πῆγα* *νά* *τόν* *γνωρίσω* *αυτόθ*. *Ν-νώριδζε* *όλη* *τὴν* *γειτονία* = *έγνώριζε* *όλη* *τὴ* *γειτονία* *Μαρτιν*. ||*Παροιμ*. *Κεῖνο*, *τι* *τσέρει* *τρέτσει*, '*έν* *άν-νωρίδζεται* *στό* *μάλι* = *έκεῖνος*, *πού* *ξέρει* *νά* *τρέξη*, *δέν* *γνωρίζεται* (*όταν* *τρέχη*) *στό* *όμαλό* (*πεδινὸ*) *μέρος* (*διότι* *στό* *όμαλό* *μέρος* *τρέχουν* *κι* *αὐτοὶ* *πού* *δέν* *ήμποροῦν* *στό* *άνώμαλο*). Μπόβ. - TNC, 370 ||*Ποίημ*.

'*Ετ-τοῦ* *μάϊ* *τίσπο* *ν-νώρισε* *καμ-μία*
νά *τσέρη* *κούνδου* *σένα*, *νά* *μιλήση*
'ούτ-την *ώρα* *γλῶσ-σα* *μ-μα*, *Μαρία*,
καί *όλα* *τὰ* *τραούδια* *νά* *ν-νωρίση* =
έδῶ (*αὐτοῦ*) *κανένας* *ποτέ* *δέν* *έγνώρισε* *καμμιά*,
νά *ξέρη* *νά* *μιλήση* *όπως* *έσὺ*
αὐτὴ *τὴν* *ώραία* *γλῶσσα* *μας*, *Μαρία*,
καί *όλα* *τὰ* *τραγούδια* *νά* *γνωρίση*

Aprile, Traud. 360.

* Τὰ Κ και Η τονούμενα έλλείψει κεφαλαίων στοιχείων έτέθησαν με τὰ κ και ή-η.

β) Γνωρίζω καλά, κατὰ τρόπον πλήρη Καλαβρ. (Χωρίο Ροχούδ. κ.ά.) — Rohlfs, Sprichw, 130 (390) : *Γιὰ νὰ γρωνῆ ἓνα φ-φίλο, ἔχει νὰ φάη ἓναν δούμενο ἀσ-σ' ἄλα* = γιὰ νὰ γνωρίσης καλά ἓνα φίλο, πρέπει νὰ φάγῃς (μαζί του) ἓνα τούμενο ἄλατι (τούμενο ἢ θούμενο = λ. Ἄραβ. μονὰς βάρους) Καλαβρ. — Rohlfs, ἔνθ' ἄν. *Στὴ μ-μάθτρα καὶ στὸ πλύμα ἀγρωνίζ-ζεται ἡ καλὴ γυναῖκα* = στὴ σκάφη ζυμώματος καὶ στὸ πλύμα γνωρίζεται ἡ καλὴ γυναῖκα Χωρίο Ροχούδ. 2) Ἄναγνωρίζω Ἄπουλ. (Κοριλ. Μαρτάν. κ.ά.), Καλαβρ. (Βουνὶ Μπόβ. Ροχούδ. Χωρίο Ροχούδ.) — TNC, 219 : *'Ηκανόνησα κ' ἔν ἄν-νώρισα τινό, κα ἦσ-σα σκοτεινό, ἄν-νώρισα ἓνα μ-μόνε ἀτ-τσάδερο μ-μου* = ἐκοίταξα καλά καὶ δὲν ἀνεγνώρισα κανένα, γιὰτὶ ἦταν σκοτεινά, ἐγνώρισα ἓνα μόνον ἐξάδερο μού Κοριλ. *Κεῖνο τὴν ἄν-νώριε μὰ κείνη ἔν don ἄν-νώριε* = ἐκεῖνος τὴν ἀνεγνώρισε, ἀλλὰ ἐκείνη δὲν τὸν ἀνεγνώρισε Ροχούδ. *'Ἐ μ-μου συνέρκεται ποῖος ἓναι, νὰ τὸν ἀγρωνίω* = δὲ μοῦ ἔρχεται στὸ νοῦ ποῖος εἶναι, νὰ τὸν ἀναγνωρίσω Μπόβ. *"Ἀμε καὶ βρέ, ἄν don ἀγρωνίση ἐκείνο* = ἄμε καὶ ἰδές, ἄν τὸν ἀναγνωρίσης ἐκεῖνον αὐτόθ. *'Ἡ αἶγα ἔν ἄσαμο κ' ἔν δη σ-σών-νει ἀγρωνεῖ* = ἡ αἶγα εἶναι χωρὶς σφραγιδα (σῆμα) καὶ δὲν ἠμπορεῖς νὰ τὴν ἀναγνωρίσης Χωρίο Ροχούδ. *'Ο λεῖ-ῖε τὴν ἀγρώνιε καὶ δὲν δης ἔδικε ἀγρωνιμία* = ὁ ἀδελφός (της) τὴν ἀνεγνώρισε καὶ δὲν τῆς ἔδωκε γνωριμία (ἀπὸ παραμῦθ.) Βουνὶ — TNC, 219. *Τὰ γρωνιαῖ, τὶ ἦσ-σα γεναμένα ἄν δὰ χέρια τὴ θ-θυχατερός-ε τοῦ ρήγα* = τὰ ἀνεγνώρισαν ὅτι ἦταν καμωμένα ἀπὸ τὰ χέρια τῆς θυγατέρας τοῦ βασιλιᾶ (ἀπὸ παραμῦθ.) Βουνί. *Τὴν ἐκανούνηε καὶ σύρμα τὴν ἀγρώνιε καὶ ἐταύρηε με τὸ χέρι τὴν ἴεφαλή* = τὴν παρετήρησε καὶ ἀμέσως τὴν ἀνεγνώρισε καὶ ἐχτύπησε μὲ τὸ χέρι τὴν κεφαλὴ (του ἀπὸ παραμῦθ.) αὐτόθ. ||⁷Ασμ.

'Εβὼ σ' ἔν-νωρίδζω ἀτ-τὴν ἀμιλία =
 ἐγὼ σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὀμιλία
 Μαρτάν.

3) Διακρίνω, ξεχωρίζω Καλαβρ. (Μπόβ.) : *'Ακομή ἔν ἀγρωνίδζονδαι τὰ πουῖ-ῖία, ἄρτε χερῶαῖ νὰ γρωνιστοῦσι* = δὲν ξεχωρίζουν ἀκόμη τὰ κλωσσόπουλλα (ἄν εἶναι κοκόρια ἢ πουλλάδες) τώρα ἄρχισαν νὰ διακρίνωνται. 4) Παραδέχομαι, ἀναγνωρίζω Καλαβρ. (Μπόβ. κ.ά.) : *"Ἄν ἓνα ἀτ-τσέ σ-σᾶ ἄν-νωρίδζη τι ἔχει τὸν ἴιούρη καὶ τὴ μ-μάννα, ἔχει νὰ φουδῆ* = ἄν ἓνας ἀπὸ σᾶς (τὰ παιδιὰ μου) ἀναγνωρίζῃ ὅτι ἔχει τὸν πατέρα καὶ τὴ μάννα, πρέπει νὰ βοηθήῃ (τοὺς γονεῖς του) Μπόβ.

* *ἀῖ-ῖω* ἐπίρρ. ¹ (ἄλλως) Ἄπουλ. (Καλημ.) Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Μπόβ. Χωρίο Ροχούδ.).

Ἄπὸ τὸν Δωρ. τύπ. ἄλλῶς τοῦ ἀρχ. ἐπίρρ. ἄλλως. Διὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ τελικοῦ *ς* ἄλλῶς > *ἀῖ-ῖω* βλ. Rohlfs, Gr. Stor., § 64.

Ἄλλιῶς κατ' ἄλλον τρόπον ἔνθ' ἄν. : *'Εγὼ τὸ ἔκαν-να ἀῖ-ῖω* = ἐγὼ τὸ ἔκαμνα ἄλλιῶς Βουνί. *'Εγὼ γυρίδζω ὅτου, ἔσει γυρίδζετε ἀῖ-ῖω* = ἐγὼ γυρίζω μ' αὐτὸ

1. Τὰ λήμματα, τὰ φέροντα ἀστερίσκον εἶναι νέαι ἰδιωματικαὶ λέξεις ἀθησαύριστοι ἕως τώρα.

τὸν τρόπο, ἐσεῖς γυρίζετε ἀλλιῶς Γαλλικ. Ἐγὼ κάν-νω ὅτου, ἐσεῖ κάν-νετε $\acute{\alpha}\delta\text{-}\acute{\alpha}\omega =$ ἐγὼ κάμνω ἔτσι, ἐσεῖς κάμνετε ἀλλιῶς αὐτόθ. Ἡσελα νὰ πλατέσ-σω $\acute{\alpha}\delta\text{-}\acute{\alpha}\omega$, μὰ ἔ σ-σών-νω = ἤθελα νὰ μιλήσω διαφορετικά, ἀλλὰ δὲν ἤμπορῶ αὐτόθ. Τὴ λ-λεχώνα ἐμεῖ τὴν γράδζομε $\acute{\alpha}\delta\text{-}\acute{\alpha}\omega =$ τὴ λεχώνα ἐμεῖς τὴ φωνάζομε ἀλλιῶς Μπόβ. Ἐγὼ τοῦν'δο φαγὶ τὸ ἔκαν-να $\acute{\alpha}\delta\text{-}\acute{\alpha}\omega$, ἢ γυναῖκα μου τὸ κάν-νει $\acute{\alpha}\delta\text{-}\acute{\alpha}\omega$, καῖ-ῖον γιά, φάει = ἐγὼ αὐτὸ τὸ φαγητὸ τὸ ἔκαμνα ἀλλιῶς, ἢ γυναῖκα μου τὸ κάμνει ἀλλιῶς, καλύτερο γιά νὰ τὸ φάη κανεῖς. Χωρίο Ροχούδ. Βρίσκομαι ἐτ-τοῦ στὴ Κ-καλημέρα, γιὰτὶ τὸ πρᾶμα ἦρτε $\acute{\alpha}\delta\text{-}\acute{\alpha}\omega =$ εὐρίσκομαι ἐδῶ στὴν Καλημέρα, γιὰτὶ τὰ πράγματα ἦρθαν διαφορετικά Καλημ.

ἄκλαστο τὸ (ἄκλαστος) Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Μπόβ. Χωρίο Βουν.) ἄκλα-
στρο Καλαβρ. (Γαλλικ. Χωρίο Ροχούδ.) ἄκλαστος ὁ Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ.).

Ἄπὸ τὸ ἀρχ. ἐπίθ. ἄκλαστος = ἄθραυστος. Ὁ τύπ. ἄκλαστρο πιθανῶς ἀπὸ ἐπί-
δρασιν τοῦ οὐσ. κλάστρη = τὸ ξύλον μὲ τὸ ὁποῖον τεμαχίζουν τὸ ἄκλαστο.

Τὸ πηγμένο μὲ πυτιά γάλα, γιά νὰ γίνῃ τυρὶ ἐνθ' ἂν. : Τὸ γάλα σὰμ βήσ-ση, κρᾶζ-ζεται ἄκλαστο = τὸ γάλα, ὅταν πῆσση, λέγεται ἄκλαστο Βουνί. Τὸ ἄκλαστο τὸ κλάν-νουσι μὲ τὸν δροῖθη καὶ τὸ δελέγουσι μ-μὲ τὰ χέρια = τὸ ἄκλαστο τὸ σποῦν (τὸ τεμαχίζουν) μὲ τὸν τρίφτη καὶ τὸ μαζεύουν μὲ τὰ χέρια αὐτόθ. Ἐφαγε μ-μυζ-ζήθρα, πατ-τά, ἄκλαστο, κείνομ ἠθέλεν, ἔφαγε = ἔφαγε μυζήθρα, πηκτὴ (νωπὸ τυρί), πηγμένο γάλα, ἐκεῖνο, ποῦ ἠθέλεν, ἔφαγε αὐτόθ. Μὲ τὸν γλάστρη κλάν-νομεν δὲ ἄκλαστρο = μὲ τὸν κλάστρη σποῦμε (τεμαχίζομε) τὸ πηγμένο γάλα Χωρίο Ροχούδ. Τὸ γάλα ἐμ βημ-μένο κ' εἶναι ἄκλαστο = τὸ γάλα εἶναι πηγμένο καὶ εἶναι ἄκλαστο Μπόβ. Τὸ ἄκλαστο τὸ κλάν-νω τ' ἔχω νὰ κάμω τὸ τυρὶ = τὸ πηγμένο γάλα τὸ σπῶ (τὸ τεμαχίζω), γιὰτὶ πρέπει νὰ κάμω τὸ τυρὶ αὐτόθ. Μὲ τὸ κλάστρη κλάν-νουν δ' ἄκλαστο καὶ γένεται ἢ πατ-τά = μὲ τὸν κλάστρη τεμαχίζουν τὸ ἄκλαστο καὶ γίνονται ἢ πηκτὴ (ἢ μᾶζα τοῦ νωποῦ τυριοῦ) Βουνί. Τὸ κλάστρη ἐν' δὲ ὅ-ῶλο, ποῦ κλάν-νουν δ' ἄκλαστο = ὁ κλάστρης εἶναι τὸ ξύλο μὲ τὸ ὁποῖο τεμαχίζουν τὸ ἄκλαστο αὐτόθ. Βάδ-δομεν δὲ ταμῖσ-σι στὸ γάλα καὶ πῆσ-σει τὸ πρωτινὸ κρᾶζ-ζεται ἄκλαστο = βάλλομε τὴν πυτιά στὸ γάλα καὶ πῆσσει· κατὰ πρῶ-
τον ὀνομάζεται ἄκλαστο αὐτόθ. Τὸ γάλα ἐπηῶ-ῶε, τὸ ἄκλαστρο ἔ' ὅ-ῶερό, πιάε τὸν γλάστρη νὰ τὸ κλάν-νη = τὸ γάλα ἐπηῶξε, τὸ ἄκλαστο εἶναι σκληρὸ (πηκτὸ), πιάσε τὸν κλάστρη νὰ τὸ τεμαχίσῃς Χωρίο Ροχούδ. Δόπου τι κάν-νουν δὲν ἄκλαστο, τὸν γλάν-νου καὶ τὸ δ-δελέγου μ-μὲ τὰ χέρια καὶ κάν-νουν δὴμ βατ-τά = ἀφοῦ κάμουν τὸ ἄκλαστο, τὸ τεμαχίζουν καὶ τὸ μαζεύουν μὲ τὰ χέρια καὶ κάμνουν τὴν πηκτὴ (τὴ μᾶζα τοῦ νωποῦ τυριοῦ) Γαλλικ.

* **ἀκρίδζω** (ἀκρίζω) Καλαβρ. (Μπόβ.) Μέσ. ἀκρίζ-ζομαι Καλαβρ. (Χωρίο Ροχούδ.).

Τὸ ἀρχ. ἀκρίζω = βαδίζω ἄκροις ποσίν. Τὸ ρ. ὑπὸ τὸν τύπ. ἀκρίζω Ἡπ. Κεφαλλ. ὑπὸ τὸν τύπ. ἀκρίζου Τσακων.

Βαδίζω εἰς τὴν ἄκρη, εἰς τὸ χεῖλος κρημοῦ, ὑψώματος ἐνθ' ἄν.: 'Η βοουθουλεία, σὰμ βάη στοῦ δζωνάρι, ἀκρίδζει ἢ ἀνγρεμ-μίδζεται = ἡ ἀγελάδα, ὅταν πάη στὸν κρημνόν, βαδίζει στοῦ χεῖλος τοῦ κρημοῦ καὶ γκρεμίζεται Μπόβ. "Ακριεν δὸ παιδί καὶ ἔπ-πεσε κεί χάμ-μαι = ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ ὑψώματος τὸ παιδί καὶ ἔπεσεν ἐκεῖ χάμω αὐτόθ. Βρὲ μὴ ἀκρίση τὸ παιδί, τί πέτ-τει = πρόσεξε, μὴ πάη στὴν ἄκρη τὸ παιδί, γιατί θὰ πέση αὐτόθ. 'Η βοουθουλεία, σὰμ βάη στοῦ ζ-ζωνάρι, ἀκρίζ-ζεται νὰ πιάη τὸ χόρτο καὶ νγρεμ-μίζ-ζεται = ἡ ἀγελάδα, ὅταν πάη στὸν κρημνόν, πάει στοῦ χεῖλος τοῦ κρημοῦ, γιὰ νὰ πιάση τὸ χόρτο καὶ γκρεμίζεται Χωρίο Ροχοῦδ.

* ἀλουμβρίζ-ζω (ἀνομβρίζω) Καλαβρ. (Βουνί).

'Απὸ τὸ ἀρχ. ἀνομβρέω = ἀναβλύζω ἄφθονον ὕδωρ. 'Ο σχηματισμὸς κατὰ τὰ εἰς -ίζω ἀπὸ τὸν ἀόρ. ἀνώμβρησα. Τύπ. ἀνομβρίζω Κρήτ. (Βιάνν.).

'Αναβλύζω, κάμνω ν' ἀναβλύζη ἄφθονο νερό : 'Ο Φλεβάρη ἀλουμβρίζ-ζει τε β-βίνε, γιατί γουαίν-νει ποῦ-ῑν ν-νερό κίόλα στὰ πηγάδια = ὁ Φεβρουάριος κάμνει ν' ἀναβλύζουν οἱ φλέβες τοῦ νεροῦ, γιατί βγαίνει πολὺ νερό καὶ στίς πηγές (στίς βρύσες· βίνα = ἀπὸ τὸ 'Ιταλ. οὐσ. *vena* = φλέβα). ||Γνωμ. 'Ο Φλεβάρη φλεβαρίζ-ζει, ὅλε τε β-βίνε τὲς ἀλουμβρίζ-ζει = ὁ Φλεβάρης φλεβαρίζει, ὅλες τίς φλέβες (τοῦ νεροῦ) τίς κάμνει ν' ἀναβλύζουν (φλεβαρίζει = ἐκδηλώνεται σὰν Φεβρουάριος μὲ βροχὲς καὶ κρύα).

ἀμβατό, ὁ (ἀμβατός) Καλαβρ. (Βουνί Γαλλικ. Μπόβ. Χωρίο Ροχοῦδ.) μβατό Καλαβρ. (Μπόβ. Ροχοῦδ. Χωρίο Ροχοῦδ.).

'Απὸ τὸ ἀμβατός Δωρ. τύπ. τοῦ ἀρχ. ἐπιθ. ἀναβατός ὡς οὐσ., βλ. 'Ησύχ. εἰς τὴν λ. ἀμβατός. 'Ο Rohlfis (L. Gr. εἰς τὴν λ. ἐμβατῶ) παράγει τὸ μαρτυρούμενον ἐν Καλαβρ. ρ. ἀμβατών-νω = εἰσέρχομαι εἰς τὸν ὄρνιθῶνα, ἀπὸ τὸ ἀρχ. ἐμβατέω - ῶ, καὶ ἐξ αὐτοῦ τὸ οὐσ. ἀμβατό, ἐνῶ ἀντιθέτως τὸ ἀμβατών-νω παράγεται ἀπὸ τὸ οὐσ. ἀμβατό > ἀμβατός, ὅπως καὶ ἐκ τοῦ ἐμβατός δύναται νὰ προκύψῃ ἐμβατόω-ώνω, πβ. Γ. Χατζιδ. 'Αθηνᾶ 43 (1931), 201.

Τὰ δοκάρια τῆς ἐσχάρας τοῦ ὄρνιθῶνος, ὅπου ἀνεβαίνουν καὶ κουρνιάζουν οἱ ὄρνιθες καὶ κατὰ σημασιολ. ἐπέκτ. ὁ ὄρνιθῶν ἐνθ. ἄν.: 'Ο ἀμβατό ἔχει ἕνα ὄ-σύλο μ-μακρὺ καὶ οἱ ποῦῑ-ῑε πᾶ' στὸν ἀμβατό = ὁ ὄρνιθῶνας ἔχει ἕνα ξύλο μακρὺ καὶ οἱ ὄρνιθες πᾶνε στὸν ἀμβατό (στοῦ ξύλο) Βουνί. Οἱ ποῦῑ-ῑε πάουσι στοῦ μβατό = οἱ ὄρνιθες πηγαίνουν στὸν ὄρνιθῶνα Μπόβ. Οἱ ποῦῑ-ῑε ἀμβατώαι στὸν ἀμβατό = οἱ ὄρνιθες ἀνέβηκαν στὸν ἀμβατό. Οἱ ποῦῑ-ῑε, σὰν ἰσκοτάζ-ζη, ἀμβατών-νου, μβαί-ν-νου στὸν ἀμβατό καὶ κίουμοῦνδο = οἱ ὄρνιθες, ὅταν σκοτεινιάζῃ, ἀμβατώνουν, μπαίνουν στὸν ὄρνιθῶνα καὶ κοιμοῦνται Χωρίο Ροχοῦδ. ||Φρ. ὄ-σὸ μβατό, ὄ-σὸ μβατό = ἐμπρὸς στὸν ὄρνιθῶνα, στὸν ὄρνιθῶνα (παρακείμευμα) Χωρίο Ροχοῦδ. β) Τὸ μέρος γενικά, ὅπου κουρνιάζουν τὰ πουλλιά, κατοικίδια καὶ μὴ Μπόβ. Χωρίο Ροχοῦδ. : Τὸ πόγειο ἐν' ἐκεί, ποῦ κᾶν-νει τὸ μβατό ὁ καρ-ροκέφαλο καὶ κίουμᾶται = τὸ

ἀπόγειο (τὸ ὑψηλότερο κλωνάρι τοῦ δένδρου) εἶναι ἐκεῖ, ὅπου κουρνιάζει ὁ κεφαλᾶς (τὸ πουλλί) καὶ κοιμᾶται Χωρίο Ροχούδ. γ) Τὸ μέρος, ἀπὸ τὸ ὅποῖον περνοῦν πουλλιά, τὸ πέρασμα Γαλλικ. : *Pāme στὸν ἀμπατὸ νὰ σπαρέτσωμεν ὀρτύκια* = πᾶμε στὸ πέρασμα, νὰ σκοτώσωμε ὀρτύκια (σπαρέω = ἀπὸ τὸ Ἰταλ. *sparare* = πυροβολῶ).

* **ἀναβαστάδζω** (ἀναβαστάζω) Καλαβρ. (Μπόβ. κ.ά.) ἀναβαστάζ-ζω Καλαβρ. (Χωρίο Ροχούδ. κ.ά.) ἄορ. ἀναβάστασα Καλαβρ. (Μπόβ. Χωρίο Ροχούδ.) ἀναβάστηα Καλαβρ. (Χωρίο Ροχούδ.) ἀναβάστασ-σα Καλαβρ. (Χωρίο Ροχούδ.) ὑπερσ. ἤμ-μον ἀναβαστάσονδα Καλαβρ. (Μπόβ. Χωρίο Ροχούδ.) Ἄπαρ. ἄορ. ἀναβαστάσ-σει Καλαβρ. (Χωρίο Ροχούδ.) Μετοχ. ἐνεστ. ἀναβαστάδζονδα Καλαβρ. (Μπόβ.) ἀναβαστάζ-ζονδα Καλαβρ. (Χωρίο Ροχούδ.) ἄορ. ἀναβαστάσονδα Καλαβρ. (Μπόβ.) ἀναβαστάσ-σονδα Καλαβρ. (Χωρίο Ροχούδ.).

Ἄπὸ τὸ Ἑλληνιστ. ἀναβαστάζω. Ὁ ἄορ. ἀναβάστηα ἀπὸ ἀμάρτ. ἐνεστ. ἀναβαστῶ. Ὁ ἄορ. ἀναβάστασ-σα > ἀνεβάσταζα ἤδη Ἑλληνιστ.

Ἄνασηκῶνω, ὑποβαστάζων ἓνα βάρος ἔνθ' ἄν. : *Bád-dō ἓνα ρ-ραδ-dì χι ἀναβαστάζ-ζω τῆμ βέρτουλα, μ' ἀνδέ, ἔν ἤσων-ναμ βλέ* = βάλλω ἓνα ραβδί καὶ ἀνασηκῶνω (ὑποβαστάζω) τὸ δισάκκι, εἰδεμὴ δὲ θὰ μπορούσα πλέον (νὰ τὸ σηκῶνω βέρτουλα = τὸ Ἰταλ. οὐσ. *viertola* = δισάκκι) Χωρίο Ροχούδ. Ἄν δὲν ἀναβάσταζ-ζα τὸ σ-σάκ-ῆο, ἔν ἤσων-ναμ βλέ = ἂν δὲν ὑποβάσταζα τὸ σακκί, δὲ θὰ μπορούσα πιά (νὰ τὸ σηκῶσω) αὐτόθ. *Πιάν-νω τὸ ραδ-dì χι ἀναβαστάζ-ζω τὸ σ-σάκ-ῆο, πὺ φέρω στὴν ἄδ-δη τσάπ-πα* = πιάνω τὸ ραβδί καὶ ὑποβαστάζω τὸ σακκί, πὺ φέρω στὸν ἄλλο ὄμο (*τσάπ-πα* = τὸ Ἰταλ. ἰδιωμχτ. *zarra* = ὄμος) αὐτόθ. Ἄβγα, φούδα του ν' ἀναβαστάσ-ση = πήγαινε, βοήθησέ τον ν' ἀνασηκῶση (τὸ φορτίο) αὐτόθ. *Τὸ βάσταμ-μα ἔναι βαρεῖο καὶ τ' ἀναβαστάδζω* = τὸ φορτίο εἶναι βαρὺ καὶ τὸ ὑποβαστάζω Μπόβ. *Τὸ ἦτο ἀναβαστάσονδα* = τὸ εἶχεν ὑποβαστάζει αὐτόθ.

* **ἀναβρών-νω** (ἀναβιβρώσκω) Ἄπουλ. (Κοριλ. Στερν.) ἄορ. ἀνάβρωσα Ἄπουλ. (Κοριλ. Στερν.).

Ἄπὸ τὸ θέμ. τοῦ ἄορ. ἀνέβρωσα τοῦ ἀρχ. ἀναβιβρώσκω, βλ. Α. Καραναστάση, Φίλτρα, 350. Ὁ σχηματισμὸς κατὰ τὰ εἰς -όω > ὦνω > -ὦν-νω. Ἡ λ. δὲν μαρτυρεῖται εἰς τὴν Νέαν Ἑλληνικὴν.

Καταστρέφω ἔνθ' ἄν. : Ὁ πάο ἀναβρών-νει τί κἂν ἔναι = ὁ πάγος, ἡ παγωνιά καταστρέφει ὅ,τι κι ἂν εἶναι Στερν. Ὁ πάο ἀνάβρωσε τὸ σιτάρι = ὁ πάγος κατέστρεψε τὸ σιτάρι αὐτόθ. Ὁ πάο ἀναβρών-νει τί κἂν ἔναι καὶ εἰς ἦν ἄδ-δην ἡμέρα ἰβρέχει = ὁ πάγος καταστρέφει ὅ,τι κι ἂν εἶναι καὶ τὴν ἄλλην ἡμέρα βρέχει Κοριλ.

* **ἀναδέλεσ-ση** ἢ (*ἀναδιάλεξις) Καλαβρ. (Χωρίο Ροχούδ.) ἀναδέλεση Καλαβρ. (Μπόβ.).

τισμός από τὸν ἀόρ. ἀποδιάφα(σ)ε κατὰ τὸ ἐσκότα(σ)ε - σκοτάζ-ζει, ἐβράδνα(σ)ε - βραδνάζ-ζει αὐτόθ. Τὸ ρ. δὲν μαρτυρεῖται εἰς τὰ νεοελλην. ἰδιώματα οὔτε εἰς τὴν Βυζαντινὴν.

Εἰς τὸ γ' ἐνικ. πρόσ. διαυγάζει, χαράζει, ξεφωτίζει : Ἀποδιαφάζ-ζει = ξεφωτίζει. Ἀποδιάφαε = ξεφώτισε, ξημέρωσε. Στέκει ἀποδιαφάζ-ζονδα = ἀρχίζει νὰ διαυγάζη. Βλ. διαφάγουει.

* ἀποστροφάρικα (ἐπιστροφάρικα) ἐπίρρ. Καλαβρ. (Χωρίο Ροχούδ.).

Ἀπὸ τὸν πληθ. τοῦ οὐδ. τοῦ ἀμαρτ. ἐπιθ. ἀποστροφάρη(ς) < ἐπιστροφάρης, βλ. ἀποστροφή.

Κατὰ τρόπον ἀνταποδόσεως, ἐπιστροφῆς τῆς βοήθειας, ἀλληλοβοηθητικῶς : *κείν' οἱ δύο ἐσκάσαν δὲ φ-φυτεῖε ἀποστροφάρικα, ὁ ἓνα ἐφουῶδεν δοῦ ἀφ-δοῦ* = ἐκεῖνοι οἱ δύο ἐσκάσαν τ' ἀμπέλια (τους) κατὰ τρόπον ἀλληλοβοηθητικόν, ὁ ἓνας ἐβοηθοῦσε τοῦ ἄλλου. *Κάν-νομεν δὲ δ-δουλειε δ-δικέ μ-μα ἀποστροφάρικα, ὁ ἓνα φουδοῦμεν δοῦ ἀφ-δοῦ* = κάμνομε τὶς δουλειές μας μὲ ἀλληλοβοήθεια, βοηθοῦμεν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον.

βήσι τὸ (βήσ(σ)ιον) Καλαβρ. (Βουνί) — TNC, 199, 252 *ἀβήσι* Καλαβρ. (Γαλλικ. Χωρίο Ροχούδ.) *ἀβ-βήσι* Καλαβρ. (Μπόβ. Ροχούδ. Χωρίο Ροχούδ.) πληθ. τ' *ἀβήσια* Καλαβρ. (Γαλλικ.) τ' *ἀβήσι* Καλαβρ. (Βουνί Γαλλικ. Χωρίο Ροχούδ.).

Ἀπὸ τὸ Ἑλληνιστ. οὐσ. βησ(σ)ίον ἢ βήσσιον. Βλ. L-S στή λ., *Preisigke* στή λ. βησσίον (βησίν ὑάλου), Pap. Gr. Mag. IV 752 (βησίον καλλάϊνον), Ἡσύχ. βησ(σ)ίον (ἢ βήσσιον) ποτήριον. Ὁ Rohlf (L. Gr. στή λ. ἀββίσιος) φέρει τὴν λ. ἀγνώστου ἐτύμου καὶ ὄχι Ἑλλην. καταγωγῆς.

1) Ἰάλινον δοχεῖον, ποτήρι, φιάλη Γαλλικ. : *Ἐκλάστησ-σαν οὔλα τ' ἀβήσια* = ἔσπασαν ὅλα τὰ γυαλικά. β) Κατὰ πληθ. ἀγγεῖα, πιάτα, φιάλες Γαλλικ. : *Ἀφῆτε κείαε, κλάτε ὅλα τ' ἀβήσι, πὺ ἐγὼ ἔχω στὸ σπίτι* = ἀφῆστε με ἤσυχο, σπάσετε ὅλα τ' ἀγγεῖα, πὺ ἔχω στὸ σπίτι. *Τοῦ κλάσαν ὅλα τ' ἀβήσι* = τοῦ ἔσπασαν ὅλα τ' ἀγγεῖα. 2) Ἀντικείμενον, πρᾶγμα Βουνί - TNC, 199 : *Ἐσοῦ ἔχεις-ε τρία βήσι, πὺ δὲν ἔ' δ-δικά σου* = ἐσὺ ἔχεις τρία πράγματα, πὺ δὲν εἶναι δικά σου TNC, ἐνθ' ἄν. Ὁ ρήγας-ε τοῦ εἶπε : *ἄ σ-σου κονδοφέρη τὸ βήσι καὶ ἐσοῦ κονδοφέρ-ρεις-ε μετάπαλε χριστιανή, πῶς-ε ἦτο* = ὁ βασιλιάς τοῦ εἶπε : ἄν σοῦ ἐπιστρέψῃ τὸ πρᾶγμα καὶ ἐσὺ νὰ τὴν ἐπαναφέρῃς πάλι (νὰ τὴν μεταμορφώσῃς) γυναῖκα, ὅπως ἦταν (ἀπὸ παραμύθ.) TNC, 252. 3) Κατὰ πληθ. τὰ ἐξαρτήματα τοῦ ἀρότρου Ροχούδ. Χωρίο Ροχούδ. : *Παίρ-ρομε τ' ἀβ-βήσι στὸ χωράφι ν' ἀλάωμε* = παίρνομε στὸ χωράφι τὰ ἐξαρτήματα τοῦ ἀρότρου, νὰ ὀργώσωμε Χωρίο Ροχούδ. *Ἐμεῖ πᾶμε νὰ φατιγέσωμε κί ἄν ἔχωμε γ-γαδάρα, παίρ-ρομε τ' ἀβ-βήσι μὲ τὴν γαδάρα* = ἐμεῖς πᾶμε νὰ ἐργαστοῦμε καί, ἄν ἔχωμε γαϊδούρα, παίρνομε τὰ ἐργαλεῖα (στὸ χωράφι) μὲ τὴν γαϊδούρα (φατιγέω = τὸ Ἰταλ. *faticare* = ἐργάζομαι) Ροχούδ. β) Μεταφ. οἱ ὄρχεις (κατ' εὐφημ.) Μπόβ. : *Μοῦ τσαράλιζει τ' ἀβ-βήσια* = θὰ μοῦ ξυρίσῃς τ' ἀρχίδια. Πβ. τὸ νεοελλ. ἐργαλεῖα = τὰ γεννητικὰ μῦρια.

βλογάω (εὐλογῶ) Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Μπόβ. Χωρίο Ροχούδ.), *βλοῶ* Ἀπουλ. (Καλημ. Καστριν. Κοριλ. Μαρτάν. Στερν. Τσολλῖν.) — *Aprile Traud.*, 205 *βλοβῶ* Ἀπουλ. (Μαρτάν.) *ιβλοῶ* Ἀπουλ. (Κοριλ. Στερν.) *ἄβλοῶ* Ἀπουλ. (Καλημ.) *βλογίδζω* Καλαβρ. (Μπόβ.) *βλοϊδζω* Ἀπουλ. (Καλημ. Καστριν. Στερν.) παρατ. *εὐλόωνα* Ἀπουλ. (Καλημ. Καστριν. Μαρτάν. κ.ά.) *βλόειg-ga* Ἀπουλ. (Στερν.) ἄορ. *εὐλόγηα* Καλαβρ. (Γαλλικ. Μπόβ. Χωρίο Ροχούδ.) *εὐλόησα* Ἀπουλ. (Καλημ. Καστριν. Κοριλ. Μαρτάν. Στερν. Τσολλῖν.) παρακ. *εἶμαι βλοημ-μένα* Ἀπουλ. (Καλημ. Καστριν. Κοριλ. Μαρτάν. κ.ά.) ὑπερσ. *εἶχα βλοήσοντα* Ἀπουλ. (Καλημ. Καστριν. Μαρτάν. κ.ά.) Προστ. ἐνεστ. *βλόα - βλοᾶτε* Ἀπουλ. (Κοριλ. κ.ά.) ἄορ. *βλόησο - βλοήσετε* Ἀπουλ. (Καλημ. Καστριν. Κοριλ. Μαρτάν. κ.ά.) Ἀπαρ. ἄορ. *βλοήσει* Ἀπουλ. (Καλημ. Καστριν. Κοριλ. Μαρτάν. Στερν. Τσολλῖν.) *βλογήσει* Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Μπόβ. Χωρίο Ροχούδ.) Μετοχ. ἐνεστ. *βλοῶντα* Ἀπουλ. (Καλημ. Καστριν. Κοριλ. Μαρτάν. Τσολλῖν. κ.ά.) *βλογώντα* Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Μπόβ. Χωρίο Ροχούδ.) ἄορ. *βλοήσοντα* Ἀπουλ. (Καλημ. Καστριν. Κοριλ. Μαρτάν. κ.ά.) *βλοήοντα* Καλαβρ. (Βουνὶ Μπόβ. Χωρίο Ροχούδ.) παθ. παρακ. *βλοημ-μένο -η -ο* Ἀπουλ. (Καλημ. Καστριν. Μαρτάν. Στερν. κ.ά.) *βλοημένο -η -ο*, Καλαβρ. (Γαλλικ. Μπόβ.) *βλομένο -η -ο* Ἀπουλ. (Καλημ.).

Ἀπὸ τὸ ἀρχ. εὐλογῶ. Διὰ τὴν σύγχυσιν τῶν εἰς -έω καὶ -άω ρ. βλ. Γ. Χατζιδ., MNE 2, 450. Οἱ τύπ. *βλογίδζω* Καλαβρ. καὶ *βλοϊδζω* Ἀπουλ. ἀπὸ τὸν ἄορ. *εὐλόγησα* κατὰ παρασυσχετισμὸν μὲ τὸν ἄορ. εἰς -ισα τῶν εἰς -ίζω ρ., βλ. Γ. Χατζιδ., MNE 1, 272. Ὁ παρατ. *βλόειg-ga* ἀπὸ ἐπίδρασιν τῶν βορ. νεοελλην. ἰδιωμάτων βλ. Α. Καραναστάση, Λεξ. Δελτ. ΙΓ' (1978), σ. 75. Ὁ παρατ. *εὐλόωνα* ἀπὸ τὸν ἀρχ. *ηὐλόγων* κατὰ τὰ εἰς -άω μὲ ἐπέκτασιν εἰς -α κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ γ'. ἐνικ. πβ. Α. Tsopanakis, Ital. Dial., 21. Ὁ ἄορ. *εὐλόησα* Ἀπουλ. ἀπὸ σίγησιν τοῦ μεσοφωνηεντικοῦ γ. Βλ. Rohlf's, Gr. Stor., § 36. Ὁ ἄορ. *εὐλόγηα* Καλαβρ. ἀπὸ σίγησιν τοῦ μεσοφωνηεντικοῦ σ βλ. Rohlf's, ἔθ' ἀν., § 61.

Εὐλογῶ, δίνω τὴν εὐλογίαν μου, τὴν εὐχὴν μου ἐνθ' ἄν. : Ὁ πρεβύτερο *μᾶς-ε βλογάει, μᾶ δ-δών-νει τὴ βλογία δλῶ* = ὁ πρεσβύτερος (ὁ παπᾶς) *μᾶς* εὐλογεῖ, *μᾶς* δίνει σ' ὅλους τὴν εὐλογία Μπόβ. Ὁ πρεβύτερο *βλογάει τὰ παιδία αὐτόθ.* *Ηῦρα τὸμ βρεβύτερο, πὸ εὐλόγιδζε τὰ παιδία* = εἶδα τὸν παπᾶ, πὸ εὐλογοῦσε τὰ παιδία αὐτόθ. *Τὴμ βρωτινὴ τοῦ Γεναρίου ἔρχεται ὁ πρεβύτερο καὶ βλογάει τὰ σπίτια* = τὴν πρώτη τοῦ Ἰανουαρίου ἔρχεται ὁ παπᾶς καὶ εὐλογεῖ τὰ σπίτια αὐτόθ. *Αὔρι εὐλοϊδζουνε ὁ ν-νερό ἀτ-τὰ Βαῖτα* = αὔριο θὰ εὐλογήσουν τὸ νερὸ (τὸν ἁγιασμὸ) τῆς ἑορτῆς τῶν Βαῖτων Καλημ. *Πᾶμε νὰ πιάωμε λίο ν-νερό βλομένο* = πᾶμε νὰ πάρωμε λίγο εὐλογημένο νερὸ αὐτόθ. *Ἀλάϊ - νερό βλοημ-μένο* = λάδι - νερὸ εὐλογημένο (μῦρον, ἁγιασμὸς) αὐτόθ. *Στέει νά, νά, νᾶρτη ὁ Πάσκα βλοημ-μένο* = στέκει νά, νά, νᾶρτη (ὅπου νᾶναι ἔρχεται) τὸ εὐλογημένο Πάσχα αὐτόθ. *Ἀγιάμ-μα ἔναι τὸ ν-νερό, πὸ ἰβλοοῦνε οἱ πατέροι εἰς ἡ Μ-μάλη Πέτ-τη* = ἁγίασμα εἶναι τὸ νερὸ πὸ εὐλογοῦν οἱ παπάδες τὴ Μεγάλῃ Πέμπτῃ Κοριλ. Ὁ πατέρα *εὐλοᾶ ὄους τέσ-σερους ἄνεμου* = ὁ παπᾶς εὐλογεῖ τοὺς τέσσερις ἀνέμους (τὰ τέσσερα κύρια σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος) Καστριν. Ὁ πατέρα *τὸ Μέα Σάμβα βλοᾶ τὸ γιάμ-μα* = ὁ

παπᾶς τὸ Μεγάλο Σάββατο εὐλογεῖ τὸ ἁγίασμα (τὸ ἁγιασμένο νερὸ) Τσολλῖν. *Pās-σο παδρούνα ἐπαίρνει στὴν ἀνγλησία ἄμ βαῖ για πᾶσ-σο κωράφι, νὰ τὰ βλοήση ὁ πατέρα =* κάθε ιδιοκτήτης παίρνει στὴν ἐκκλησία ἓνα κλαδὶ ἐλιᾶς για κάθε χωράφι, νὰ τὸ εὐλογήση ὁ παπᾶς (*παδρούνα =* ἀπὸ τὸ Ἴταλ. οὐσ. *padrone =* κύριος, ιδιοκτήτης) αὐτόθ. *Ἐπίσκοπο ἐπάει πάντα βλωῶντα ὁ γένο μ' ἄ δύο δάφτυλα κλειμμένα καὶ μ' ἄ τρία ἀνοιφτά =* ὁ ἐπίσκοπος εὐλογεῖ πάντα τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὰ δύο δάχτυλα κλεισμένα (ἐνωμένα) καὶ μὲ τὰ τρία ἀνοιχτά (τεντωμένα) Μαρτάν. *Ἐπίσκοπο ἐπάει βλωῶντα ὁὺς πεσαμ-μένου =* ὁ παπᾶς πάει εὐλογώντας (εὐλογεῖ) τοὺς πεθαμένους αὐτόθ. *Ἄμο νὰ σοῦ βλοήση τὸ παιδὶ =* πήγαινε νὰ σοῦ εὐλογήση τὸ παιδὶ Στερν. *Ἐπίσκοπο ἐπάει, πὺ βλοᾶ τὰ πατρημά =* ὁ παπᾶς εἶναι στὸ σημεῖο, πὺ εὐλογεῖ τὰ πατερημά (τὸ τέλος τῆς λειτουργίας) Κοριλ. *Ἐπίσκοπο τοῦβαλε ἀλάϊ βλοημένο ἀπά' στὴ ἄ-κιοφάλη =* τοῦ ἔβαλε (ὁ παπᾶς) εὐλογημένο λάδι (μῦρο) ἐπάνω στὸ κεφάλι Καστρὶν. *Ἐπίσκοπο-σα τὸ π-πατέρα νὰ βλοήση τὸ σπίτι κινούριο =* ἐκάλεσα τὸν παπᾶ νὰ εὐλογήση τὸ καινούργιο σπίτι Μαρτάν. *Ἄρτε, εἶπε, παιδάκι μου, βλοημένο νὰ εἶσαι =* τώρα, εἶπε, παιδάκι μου, νὰ εἶσαι εὐλογημένο (ἀπὸ παραμῦθ.) Στερν. || Φρ. *Νὰ σᾶς βλοήση ὁ Χριστὸ =* νὰ σᾶς εὐλογήση ὁ Χριστὸς (εὐχὴ) Στερν. *Βλοημένοι νὰ εἶσετ-τα =* εὐλογημένοι νὰ εἶστε (εὐχὴ) αὐτόθ. *Ἐπίσκοπο Τεὸ ν' ὁ βλοήση =* ὁ θεὸς νὰ τὸ εὐλογήση (εὐχὴ) Μαρτάν. *Ἐπίσκοπο τὰ πράματά σου νὰ σῶναι βλοη-μένα =* ὅλα τὰ πράγματά σου νὰ σοῦ εἶναι εὐλογημένα (εὐχὴ) αὐτόθ. *Ν' ὄν δῶ βλοημένο =* νὰ τὸν ἰδῶ εὐλογημένο (εὐχὴ) Καλημ. *Σὲ βλογάω νᾶχη τόσ-σον γαλὸ για πόσ-σον ἄμ-μο ἔχει ἢ θάλασ-σα =* σοῦ εὐχομαι νὰ ἔχης τόσο καλὸ, ὅσον ἄμμο ἔχει ἢ θάλασσα (εὐχὴ) Μπόβ. *Βλογίδζω τὸ γ-γιό μ-μου νᾶχη τόσ-σε βλογίε =* εὐχομαι στὸ γιό μου νὰ ἔχη πολλὲς εὐλογίες αὐτόθ. || Ἄσμ.

*Στὴν ὦρ-ριαν ἐμέρα ἀτ-τὸ Πάσκαμ βλοημένο
μὰ μάλη χ-χαρά καὶ μὰ ὅλη τ-τὴ κ-καρδιά =
στὴν ὦραϊαν ἡμέρα τοῦ εὐλογημένου Πάσχα
μὲ μεγάλη χαρὰ καὶ μὲ ὅλη τὴν καρδιά*

Καλημ.

*καὶ εἶτ-τα χεῖλη σου, νὰ σοῦμ βλοημένα =
κ' ἐκεῖνα τὰ χεῖλη σου νὰ σοῦ εἶναι εὐλογημένα*

Aprile, Traud., 205

*καὶ μὰ ὅλη τ-τὴ κ-καρδιά
ὁὺς ὦρ-ριου χρόνου ν' ὄμ βλοήσω =
καὶ μὲ ὅλη (μου) τὴν καρδιά
τὰ ὦραϊα χρόνια νὰ τοῦ εὐχθηθῶ*

Καλημ.

*Ἐπίσκοπο τὰ μελετάει, ἢ Πατρούνα τὰ βλογάει =
ὁ Χριστὸς τὰ μελετάει ἢ Παναγία τὰ εὐλογεῖ*

(*πατρούνα =* ἀπὸ τὸ Ἴταλ. οὐσ. *padrona =* δέσποινα, ἐδῶ Παναγία) Μπόβ.

βουθουλεία ἢ (βουθηλεία) Καλαβρ. (Ἀμυδ-δαλ. Βουνὶ Γαλλικ. Κονδοφ. Μπόβ. Ροχούδ. Χωρίο Βουν. Χωρίο Ροχούδ.) — TNC, 375, 385 *βουχουλεία* Καλαβρ. (Γαλλικ.) *βουσουλεία* Καλαβρ. (Γαλλικ.) *μουθουλεία* Καλαβρ. (Κονδοφ.).

Ἀπὸ τὸ Βυζαντ, οὐσ. *βουθήλεια*, πού προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀρχ. φράσιν *βοῦς θήλεια*. Ἡ λ. ὑπὸ τὸν τύπ. *βουθύλεια* μαρτυρεῖται εἰς ἔγγραφα τῆς Μεσσηνίας τοῦ 1334. Βλ. Cantarella 134, 1. Πβ. τὸ Τσακων. *βουσηλυκὸ* = βοῦς θηλυκός.

Θηλυκὸν βόδι, ἀγελάδα ὄ.π. : Ἡ *βουθουλεία* ἀλάν-νει, κάν-νει γάλα καὶ μουσκάρια = ἡ ἀγελάδα ὀργώνει, κάμνει γάλα καὶ μουσκάρια Χωρίο Ροχούδ. Ἡ *βουθουλεία* γλείφει τὸ μουσκάρι αὐτόθ. Ἡ *βουθουλεία* ἔχει τὰ κέρατα κυρ-διά, ἐν γυρισμένα γιὰ κάτω = ἡ ἀγελάδα ἔχει στραβὰ τὰ κέρατα, εἶναι γυρισμένα πρὸς τὰ κάτω Βουνί. Ἡ *βουθουλεία* κίόλα ἀλάν-νει, τὴ μ-μερών-νετε καὶ ἀλάν-νει = ἡ ἀγελάδα ἐπίσης ὀργώνει, τὴν ἡμερώνετε καὶ ὀργώνει αὐτόθ. Ἡ *πωτρογαλία* τῆ β-βουθουλεία = τὸ πρωτόγαλα τῆς ἀγελάδας αὐτόθ. Ἔχω νὰ πελύω τὲ β-βουθουλεῖε = πρέπει ν' ἀπολύσω γιὰ βοσκὴ τὶς ἀγελάδες αὐτόθ. Ἀρτε *δελέγ-γουσι* τὲ β-βουθουλεῖε ἔ' ἔχω νὰ τὲ π-ποτίω καὶ νὰ τῶ β-βάλω νὰ φᾶσι = τώρα συγκεντρώνουν τὶς ἀγελάδες καὶ πρέπει νὰ τὶς ποτίσω καὶ νὰ τοὺς βάλω νὰ φᾶνε Μπόβ. Παίρ-ρομε τὴ β-βουθουλεία στὸ ταυρὶ νὰ πατεστῆ = παίρνομε τὴν ἀγελάδα στὸν ταῦρο νὰ ὀχευθῆ αὐτόθ. Ἡ *βουθουλεία* ἀπόρισε = ἡ ἀγελάδα ἀπέβαλε αὐτόθ. Ἡ *βουθουλεία* χέδζει καὶ κάν-νει βούρβιθο, κροπία = ἡ ἀγελάδα χέζει καὶ κάμνει βουδιές, κοπριά Ἀμυδ-δαλ. Τὸ νερὸ τοῦ ρεμάτου μου γιουβέει γιὰ τὴν *βουθουλεία* = τὸ νερὸ τῆς θάλασσας μου χρειάζεται γιὰ τὴν ἀγελάδα (γιουβέω = ἀπὸ τὸ Ἰταλ. *giungere* = χρειάζομαι) Γαλλικ. Ἡ *βουσουλεία*, σὰν ἔχη τὴν ἀρδέφ-δα, ρίτ-τει αἷμα ἀν δὸ στόμα = ἡ ἀγελάδα, ὅταν ἔχη βδέλλα, ρίχνει (ξερνάει) αἷμα ἀπὸ τὸ στόμα αὐτόθ. Ἡ *βουχουλεία* βελάει, θέλει νὰ βοῦ-ῶν = ἡ ἀγελάδα μουγγρίζει, θέλει νὰ βοσκήσῃ αὐτόθ. Πι θ-θέλει μουσκάρι καλό, μὴ ριμέ-ῶν τὴν *βουθουλεία* = ὅποιος θέλει καλὸ μουσκάρι, νὰ μὴν ἀρμέξῃ τὴν ἀγελάδα αὐτόθ. || Γνωμ. *βουθουλεία* παχειά ἐν γάν-νει γάλα = παχειὰ ἀγελάδα δὲν κάμνει (πολὺ) γάλα Μπόβ. — TNC, 385. Μὴ βάλῃ *βουθουλεῖε* στὲς ἀργασίε = μὴ βάλῃς ἀγελάδες στὰ πρῶτα ὀργώματα (διότι τὸ χῶμα εἶναι σκληρὸ καὶ χρειάζονται ἀρσενικὰ βόδια) Μπόβ. — TNC, 375.

γελαρό ἐπίθ. (γελαρός). Ἀπουλ. (Καλημ. Μαρτάν. Τσολλῖν.) *γελαρό* Ἀπουλ. (Κοριλ. Μαρτάν.) *γιαλερό* Ἀπουλ. (Κοριλ.).

Ἀπὸ τὸ ἀρχ. ἐπίθ. *γελαρός* δωρ. τύπ. τοῦ ἀρχ. ἐπίθ. *γαλερός*. Βλ. Ἡσύχ. *γελαρῆ* (cod. *γελαρῆς*) γαλήνη. Πβ. I. Καλλέρη, Λεξ. Δελτ. 9 (1963), 8.

Γαλήνιος, εὐθυμος, γελαστός ἐνθ' ἀν. : κείνο ἐν' *γελαρό*, *γελαρό* = ἐκεῖνος εἶναι γελαστός, γελαστός Τσολλῖν. Ἔ γ-γελαρό, *γελα* πάντα = εἶναι εὐθυμος, γελάει πάντα Μαρτάν. Ἔστει πάντα *γελώντα* ὁ *γελαρό* = γελάει πάντα ὁ εὐθυμος αὐτόθ. Ἔισ' ἢ *κνατέρα* ἐν' ὦρια, ἔ γ-γελαρῆ = ἐκεῖνη ἢ *κοπέλα* (θυγατέρα) εἶναι ὦρια, εἶναι πρόσχαρη Καλημ. *Εἶδα* τὸσ-σα *παιδάκια ὦρ-ρια, ροδινα* καὶ *γελαρά* = εἶδα πολλὰ παιδάκια ὦρια, ρόδινα καὶ γελαστὰ Μαρτάν. *Εἶδα* ἄν ὦρ-ριο *κοράσι γελαρό, γελαρό* = εἶδα μίαν ὦρια κόρη πρόσχαρη, γελαστὴ αὐτόθ. β) Αἶθριος, γαλήνιος,

ἐπὶ καιροῦ Κοριλ. : 'Ο καιρὸ σήμ-μερα ἐν' γιαιερὸ = ὁ καιρὸς σήμερα εἶναι αἴθριος.
 γ) Διαυγῆς Κοριλ. : 'Ατ-τέ πωρνὰ ἠφαίνατ-το οἱ μοντάνιε ἀτ-τὴν Γορέζια γιαιερὸ =
 σήμερα πρῶτὴ ἐφαίνοντο τὰ βουνὰ τῆς Ἑλλάδος καθαρὰ (μοντάνια = τὸ Ἴταλ. οὐσ.
montagna = βουνό). δ) Νωπός, γυαλιστερός, ἐπὶ καρπῶν Καλημ. : Αἰ ἀλαὶ εἶν'
 γελαρέ = οἱ ἐλιές εἶναι νωπές, γυαλιστερές. Αἰ ἀλαὶ στέουν γελαρέ, γελαρέ = οἱ
 ἐλιές εἶναι γυαλιστερές, φρεσκοκομμένες ἀπὸ τὸ δένδρο.

γένομαι (γένομαι) Ἄπουλ. (Καλημ. Καστριν. Μαρτάν. Στερν. Τσολλῖν.) —
 Aprile, Traud., 177, 184, κ.ά., Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Μπόβ. Ροχούδ. Χωρίο
 Βουνί. Χωρίο Ροχούδ.) — TNC, 11, 36, 61, 140 κ.ά., Rohlfs Sprichw., 78
 (246) γένουμαι Ἄπουλ. (Μαρτιν.) ἰγένουμαι Ἄπουλ. (Στερν.) ἰγένουμαι Ἄπουλ.
 (Κοριλ.) κένουμαι Ἄπουλ. (Κοριλ.) γένουμαι Ἄπουλ. (Μαρτιν.) κένουμαι Ἄπουλ.
 (Μαρτιν.) παρατ. ἐγένεαμο Ἄπουλ. (Καλημ. Καστριν. Μαρτάν. κ.ά.) ἀόρ. ἐγέτ-τημο
 Ἄπουλ. (Καλημ. Καστριν. Μαρτάν. Στερν. Τσολλῖν.) ἐγενάστηνα Καλαβρ. (Βουνὶ
 Γαλλικ. Μπόβ. Χωρίο Ροχούδ.) παρακ. ἔχω γενωμένα Ἄπουλ. (Καλημ. Καστριν.
 Μαρτιν. Στερν.) ὑπερσ. ἤμ-μο γεναστώνδα Καλαβρ. (Μπόβ. Χωρίο Ροχούδ. κ.ά.)
 εἶχα γετ-τώντα Ἄπουλ. (Καλημ. Καστριν. Μαρτάν. Στερν. Τσολλῖν.) ὕποτ. ἀορ.
 νὰ γένω Καλαβρ. (Βουνί. Χωρίο Ροχούδ.) νὰ γεναστῶ Καλαβρ. (Γαλλικ. Μπόβ.)
 νὰ γετ-τῶ Ἄπουλ. (Καλημ. Καστριν. Στερν. κ.ά.). Προστ. ἀορ. γέναστα - γε-
 ναστᾶτε Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Μπόβ. Χωρίο Ροχούδ.) γέτ-του - γετ-τούτεστα
 Ἄπουλ. (Καλημ. Καστριν. Κοριλ. Μαρτάν. Στερν. κ.ά.). Ἄπαρ. ἀορ. γετ-τῆ Ἄπουλ.
 (Καλημ. Καστριν. Μαρτάν. Στερν. κ.ά.) γεναστῆ Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Μπόβ.
 κ.ά.) γενῆ Καλαβρ. (Χωρίο Ροχούδ.). Μετοχ. ἐνεστ. γενόμενο -η -ο Καλαβρ.
 (Βουνί. Χωρίο Ροχούδ.) ἀορ. γεναστώνδα Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Μπόβ. Χωρίο
 Ροχούδ.) γετ-τώντα Ἄπουλ. (Καλημ. Καστριν. Μαρτάν. Στερν. Τσολλῖν) παρακ.
 γενωμένο - η - ο Ἄπουλ. (Καλημ. κ.ά.) γεναμένο - η - ο Καλαβρ. (Βουνὶ Μπόβ.
 Χωρίο Βουν. Χωρίο Ροχούδ.).

Τὸ Βυζαντ. γένομαι, τὸ ὁποῖον προῆλθεν ἀπὸ τὸ ἀρχ. γίγνομαι. Οἱ τύπ. γέ-
 νουμαι, γένουμαι, κένουμαι ἀπὸ κώφωσιν τοῦ ἀτόνου ο βλ. Α. Καραναστάση, Λεξ.
 Δελτ. II" (1978), σ. 72. 'Ο ἀόρ. ἐγέτ-τημο ἀπὸ τὸ ἐγέν-θην > ἐγέθ-θην > ἐγέτ-την
 καὶ ἐξ ἐπιδράσεως τοῦ παρατ. ἐγέτ-τημο. Διὰ τὴν τροπὴν νθ > θ-θ > τ-τ βλ. Rohlfs
 Gr. Stor., § 42. Πβ. τοὺς ἀρχ. συγκεκομμένους τύπ. ἐγεντο. Ἡσιόδ., Θεογ., 705,
 γέντο αὐτόθ., 199. 'Ο ἀόρ. ἐγενάστηνα μὲ τὴν κατάλ. τοῦ παθ. ἀορ. καὶ μὲ ἐπέκτασιν
 εἰς -α κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸν ἐνεργ. ἀόρ. πβ. γράφομαι - ἐγράφτηνα. Ἡ μετοχ.
 γεναμένο(ς) ἤδη εἰς ἔγγραφα Καλαβρ. τοῦ 1181 «ἡ παρ' ἡμῶν γεναμένη πρᾶσις»
 βλ. Trinchera, 270. Διὰ τοὺς τύπ. Ἄπαρ. γετ-τῆ, γεναστῆ ἀντὶ τῶν γετ-τῆναι,
 γεναστῆναι βλ. Γ. Χατζιδ. MNE 1, 595.

1) Γεννῶμαι Καλαβρ. (Μπόβ. Χωρίο Ροχούδ. κ.ά.) : Ἐγενάστηνα στὸ Ρη-
 χούδι, κρᾶζ-ζομαι Ζ-ζαβετ-τιέρη Ἀντώνιο = ἐγεννήθηκα στὸ Ροχούδι, ὀνομάζομαι
 Ζαβεττιέρης Ἀντώνιος Χωρίο Ροχούδ. Ἡ σημ. ἤδη ἀρχ. 2) Ἀναπτύσσομαι,
 μεγαλώνω, ἐπὶ ζώων καὶ φυτῶν Ἄπουλ. (Στερν. κ.ά.) — Aprile, Traud., 314

Καλαβρ. (Βουνι Γαλλικ. Χωρίο Ροχούδ.) : Τὸ *κύμινο γένεται στὴν ὄσ-σεία* = τὸ κύμινον ἀναπτύσσεται στὸ βουνὸ Γαλλικ. *Παίρ-ρομεν ἀὴν γροπία στὸ χωράφι, νὰ γεναστῆ τὸ σιτάρι* = παίρνομε τὴν κοπριά στὸ χωράφι, γιὰ νὰ ἀναπτυχθῆ τὸ σιτάρι αὐτόθ. *Φίνα πὺ νὰ γεναστοῦ μ-μεγάλε οἱ ἀλεπουδέδ-δε, τῶ π-παίρ-ρει ἡ ἀλου-πούδα φαγὶ ν-νὰ φάουσι* = ὥσπου νὰ μεγαλώσουν οἱ ἀλεπουδίτσες, τοὺς παίρνει ἡ ἀλεπού (ἡ μάννα) φαγὶ νὰ φᾶνε (φίνα = ἀπὸ τὴν Ἰταλ. πρόθ. *fino* = ἕως) αὐτόθ. *Σὰν ἔ' μ-μέγα τὸ σιτάρι, τὸ φυδ-δίζ-ζομε, τοῦ γουάδ-δομεν δὲ χόρτο, σὲ μανδὲ τὸ τρώει τὸ χόρτον δὲ σιτάρι κ' ἔν γένεται* = ὅταν εἶναι μεγάλο τὸ σιτάρι, τὸ ξεβοτανίζομε, τοῦ βγάλλομε τὰ χόρτα, εἶδεμὴ τὸ χόρτο θὰ φάη τὸ σιτάρι καὶ δὲ θὰ ἀναπτυχθῆ Βουνι. *Ἦτον γροπιμένο τὸ χωράφι καὶ τὸ σιτάρι ἔν ἐγενάστη* = ἦταν κοπρισμένο τὸ χωράφι καὶ τὸ σιτάρι δὲν ἀνεπτύχθη αὐτόθ. *Ὁ καλαμῶνα ἔν ἐκέϊ, πὺν γένονδο τὰ καλάμια* = ὁ καλαμῶνας εἶναι ἐκεῖ, ὅπου ἀναπτύσσονται τὰ καλάμια Χωρίο Ροχούδ. *Τὸ σιτάρι ἔ γ-γένεται, γιὰτὶ τὰ νεύρη τῆς ἐλαία ἔν δο φῆν-νον ν-νὰ γεναστῆ, τ' ἔμ βοδ-δὺ σπηλά* = τὸ σιτάρι δὲν ἀναπτύσσεται, γιὰτὶ τὰ νεῦρα (οἱ ρίζες) τῆς ἐλαίας δὲν τ' ἀφίνουν νὰ ἀναπτυχθῆ, γιὰτὶ εἶναι πολὺ ψηλά (εἶναι στὴν ἐπιφάνεια) αὐτόθ. *Ἐπασ-σέσπαϊ ἔν-νέα μήνου κ' ἐκάμαϊ τούτη θ-θυ-γατέρα κ' ἐγένετο μεγάλη μίαν ἡμέρα γιὰ δύο* = ἐπέρασαν ἔννια μῆνες κ' ἔκαμαν αὐτὴ τὴ θυγατέρα καὶ ἐμεγάλωσε μιὰ ἡμέρα γιὰ δύο (πασ-σέω = ἀπὸ τὸ Ἰταλ. *passare* = περνῶ ἀπὸ παραμύθ.) Βουνι — TNC, 36. ||Ποίημ.

Γέτ-τησα μ-μάλα καὶ τᾶπεφσα στὴ σκόλα,
 μάσα ν-νὰ μελετήσου πᾶ κ-καρτὶ =
 ἐμεγάλωσαν (τὰ παιδιὰ) καὶ τὰ ἔστειλα στὸ σχολεῖο,
 ἔμαθαν νὰ διαβάζουν κάθε χαρτὶ

(σκόλα = ἀπὸ τὸ Ἰταλ. οὐσ. *scuola* = σχολεῖο) Κλημ. — Aprile, Traud., ἔνθ' ἀν.

3) Γίνομαι, πραγματοποιοῦμαι Ἀπουλ. (Κλημ. Καστριν. Μαρτάν. Στερν. Τσολλῖν. κ.ά.) Καλαβρ. (Βουνι Γαλλικ. Μπόβ. Χωρίο Ροχούδ. κ.ά.) : *Τ' αὐ-λάκια ἐγένουτ-ται μὰ τ' ἄλατρο πάει κ' ἔρτει* = τὰ αὐλάκια γίνονται μὲ τὸ ἄρο-τρο ἄμε κ' ἔλα (δηλ. πηγαίνει καὶ ἔρχεται ὀργώνοντας ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη τοῦ χωραφιοῦ στὴν ἄλλη) Κλημ. *Κάμε κέϊνο, πὺ σοῦ λεω ἔβῶ, τὶ στέει καλὸ γι-νωμένο* = κάμε ἐκεῖνο, πὺ σοῦ λέγω ἐγώ, γιὰτὶ εἶναι καλῶς γενωμένο αὐτόθ. *Ὁ κοφινίτσο κενωμένο ἀτσὲ ράπη σιταρίου, δεμένο μὲ τὰ βοῦρα Κοριλ. Τὶ ἔναι οὔτ-το πάει κ' ἔρτει, τί γέτ-τη;* = τί εἶναι αὐτὸ τὸ ἄμε κ' ἔλα (αὐτὴ ἡ κίνηση) τί συ-νέβη; αὐτόθ. *Τῶβαλα (τὸ κρέας) στ' ἀλάϊ καὶ πὸϊ ἔβαλα μία τσίδ-δα κρασί, τ' ἄλα κ' ἔκαμα νὰ γετ-τῆ καλὸ* = τὸ ἔβαλα (τὸ κρέας) στὸ λάδι καὶ κατόπιν ἔβαλα μιὰ σταγόνα κρασί, τὸ ἀλάτι καὶ ἔκαμα νὰ γίνῃ καλὸ (πὸϊ = τὸ Ἰταλ. ἐπίρρ. *poi* = κατόπιν) Μαρτάν. *Ἐχει κιανουμένα ἡμισον ὑπουλο* = ἔχει κάμει μισὸν ὑπνο Μαρτίν. *Ἐ σ-σῶδζει γετ-τῆ μέα, γιὰτὶ ἔν' ἀδύνατο* = δὲν ἔμπορεῖ νὰ μεγαλώσῃ, γιὰτὶ εἶναι ἀδύνατος (ἄρρωστος) Στερν. *Παίρνω τὰ σκουπίμ-ματα στὸ χωράφι κ' ἐκέϊα γένουτ-ται κρόπο* = παίρνω τὰ σκουπίδια στὸ χωράφι κ' ἐκεῖνα γίνονται κοπριά Τσολλῖν. *Πόσ-σον εἶχε γετ-τώντα ὦριο!* = πόσον ὠραῖος εἶχε γίνει! Καστριν.

"Ατ-τε πι γνά, 'ές τίσ-σαρε ζ-ζ' ήμιση, ό καφέ ήα γ-γιανωμένο ζι 'ό π-πίν-νανε έ άντρεποι = σήμερα πρωί, στίς τέσσερις και μισή, ό καφές ήταν γινωμένος και τόν έπιναν εί άνθρωποι Καλημ. Μακ-καρούνου γενωμένου έσ-σου = μακαρόνια καμωμένα στο σπίτι (έσω) αυτόθ. Το ζιουβέρτι τω μ-μελισ-σίω έν' γιανωμένο άτσέ καλάμι και άλειμ-μένο τσέ βούρβιθο = ή κυφέλη των μελισσιών είναι γινωμένη από καλάμια και άλειμμένη με βουδιές Μπόβ. "Όλον έκείνομ, βού γίνεται, γίνεται για την γοιλία = όλο εκείνο, που γίνεται, γίνεται για την κοιλιά Βουνί. Το σπωμίν εκάη, 'έν έγενάστη καλό -- τά ψωμιά εκάησαν, δέν έγιναν καλά Γαλλικ. 'Ο νάπ-πιο είναι γεναμένο άσ-σέ σ-σύλο = ό νάπος (ξύλινο δοχείο) είναι καμωμένος από ξύλο αυτόθ. 'Η ζ-ζέγουλα είναι γενωμένη άν δό μαδ-δι τή κ-κούδα του βουδιου = ή ζευγλα είναι καμωμένη από τις τρίχες τής ούρας του βοδιου (κούδα = από το 'Ιταλ. ουσ. coda = ούρα) Χωρίο Ροχούδ. 'Αν δά μιτάρια το στημόνι μπαίν-νει στο θτένι, απόι γένονδον οί κόμποι και δέν-νεται στ' άνδι τ' άμβρότθε = από τα μιτάρια το στημόνι μπαίνει στο χτένι, έπειτα γίνονται οί κόμποι και δένεται επάνω στο μπροστινό άντι (απόι = από το 'Ιταλ. έπίρρ. ροί = κατόπιν) αυτόθ. Πιάν-νω μάμ βίργα λετ-τή και μακρούα, τήν γλώθω, τήν γουδ-δουριάδζω και το χάχ-χαλο έν' γεναμένο = πιάνω μια λεπτή και μακρούα βέργα (λυγαριάς ή σχίνου), τήν κλώθω, τήν κουλουριάζω και ό κρίκος είναι γινωμένος αυτόθ. Σάν δήν γόθουν δήν γούδα τή σπροφάτα, κονδοφέρ-ρει γενή = όταν κόβουν τήν ούρα τής σαύρας, ξαναγίνεται (έπιστρέφει να γίνη) αυτόθ. Το Χωρίο και το Ρηχούδι έν' γεναμένα πούκεια τ' ήρται τα πρωτινά θέματα άν δή Γρέκια = Το Χωρίο Ροχούδι και το Ροχούδι είναι γινωμένα από τότε που ήρθαν οί πρώτοι άνθρωποι (άποικοι) από τήν 'Ελλάδα αυτόθ. || Φρ. 'Εγέτ-τη βράυ = έβράδουσε Μαρτιν. Τα καλά γενόμενα έ' χ-χαμένα = οί καλές πράξεις χάνονται (ξεχνιούνται) Βουνί. || Παροιμ. Το αίμα 'έ σ-σών-νει γεναστη νερό = το αίμα δέν ήμπορεϊ να γίνη νερό (οί συγγενικοί δεσμοί είναι άδιάρρηκτοι) Rohlf, Sprichw., 89 (246) || Ασμ.

Μή θαρρήσ-ε τι έν' άνδραψησία,
τι ό κόσμον έν' όλο ότου γεναμένο =
μή νομίζης ότι είναι έντροπή,
γιατι όλος ό κόσμος είναι έτσι φτειαγμένος
Χωρίο Βουν.

'Εκεί σιμά στο σπίτι μ-μα
'έ g-γένουτ-ται πλέον γέλια =
έκει κοντά στο σπίτι μας
δέν γίνονται (άκούονται) πιά γέλια
Καλημ.

"Αρεμο πέα παϊσ-σια, πέους τόπους έ' διαμ-μένα,
που τήν έχει γιανωμένα τή φ-φωδ-δέαν έσου; =
άράγε ποιές χώρες, ποιούς τόπους επέρασες,
που τήν έχεις κάμει τή φωλιά έσύ;
Aprile, Traud., 355.

"Αν ἤθελεν ὁ Θεὸς μὲ τὴν Βατρούνα
μῖαν ὥρα νὰ γενώμασταν εἰζμία =
ἂν ἤθελεν ὁ Θεὸς μὲ τὴν Παναγία
μῖαν ὥρα νὰ σμίγαμε

(πατρούνα = τὸ Ἴταλ. οὐσ. *padrona* = δέσποινα) TNC, 377.

κ' ἤκουσα μῖα φ-φωνή, πὺ καταράστη,
τ' εἶπε νὰ γετ-τῶ σιάτ-τη καὶ χῶμα =
καὶ ἤκουσα μιὰ φωνή, πὺ καταράστηκε
γιατὶ εἶπε νὰ γίνω στάχτη καὶ χῶμα

Aprile, ἐνθ' ἂν., 184.

4) Ἐποβαίνω, καταντῶ Ἐπουλ. (Καστριν. Μαρτάν. Στερν. κ.ά.) Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Μπόβ. κ.ά.) — TNC, 140, 139, 185 : "Αν εἶχα καλὴν ἄεφαλήν, ἤμ-μον γεναστῶνδα ρήγα κίόλα = ἂν εἶχα καλὸ κεφάλι (ἂν εἶχα μυαλό), θὰ εἶχα γίνει ἀκόμη καὶ βασιλιάς Βουνὶ. Πλὲ στέκομε καὶ πλὲ μ-μεγάλοι γενόμ-μαστο = ὅσο περισσότερο στεκόμαστε (στὴ ζωὴ) τόσο καὶ πῦ γέροι καταντοῦμε αὐτόθ. Ἐσουκία ἐν' ἀγοικὴ τὴν ἄενδρῶν-νετε καὶ κἀν-νει σῦκα καλά, γένεται ἡμερο = ἡ συκία εἶναι ἄγρια, τὴν μπολιάζετε καὶ κἀμνει σῦκα, γίνεται (καταντάει) ἡμερη αὐτόθ. Ἐγῶε στοὺς δεκατ-τῶ χρόνου ἐγίνα κ' ἐγενάστηνα τσίτο = ἐγὼ στὰ δεκακοκτῶ (μου) χρόνια ἐπῆγα κι' ἐγίνα γαμπρὸς Γαλλικ. Δὲν ἐσ-σέρω τί ἐγενάστησ-σαν οἱ λύκοι, ἐχάθησα = δὲν ξέρω τί ἀπέγιναν οἱ λύκοι, ἐχάθησαν Μπόβ. Πάλυνα ὁ φσωμὶ κ' ἠγέτ-τη ἀπαλό = ἐβρεξα τὸ ψωμὶ καὶ ἐγίνε μαλακὸ Καστριν. Τὸ σταφύλι ἠγέτ-τη σταφίδα = τὰ σταφύλια ἐγίναν σταφίδα Στερν. Γουάλε τὴ χ-χολή, σανδὲ κένεται πρικὸ τὸ κρέα = βγάλε τὴ χολή, εἰδεμὴ θὰ γίνη πικρὸ τὸ κρέας Κοριλ. Ἐμ-μομ βλοῦσο καὶ ἄρτε γιὰ σ-σὲ ἐγενάστηνα πόβερο = ἡμουν πλούσιος καὶ τώρα ἐξ αἰτίας σου κατάντησα φτωχὸς (πόβερο = τὸ Ἴταλ. ἐπίθ. *rovero* = φτωχός· ἀπὸ παραμύθ.) TNC, 185. || Φρ. Ἐγενάστη μαῦρο ὄ-δύ-δ-δο = ἐγίνε μαῦρος σκύλλος (ἐξωργίστηκε) Μπόβ. 5) Φθάνω στὸ σημεῖο, πὺ πρέπει, συντελοῦμαι Ἐπουλ. (Στερν. Τσολλῖν. κ.ά.) Καλαβρ. (Γαλλικ. Χωρίο Ροχούδ. κ.ά.) : Σὰμ βιάη νὰ βράη, τὴν γατεβαίν-νον, δι' ἔ' γ-γεναμένη ἢ μυζήθρα = ὅταν ἀρχίσῃ νὰ βράζῃ, τὴν κατεβάζουν (ἀπὸ τὴ φωτιά), γιατί ἐγίνε (ἔφτασεν ἐκεῖ, πὺ πρέπει) ἢ μυζήθρα Γαλλικ. Δόπου πὺ τὰ στράγια ἔ' μ-μά'ν-να ἄσπρα, ἐν' γενωμένος ὁ φοῦρ-ρο καὶ τὸ σ-σέρ-ρομε μὲ τὴ σπύνγα = ὅταν τὰ τοῦβλα (τοῦ φούρνου) εἶναι πολὺ ἄσπρα (ἀπὸ τὴν πύρα) εἶναι φτασμένος (στὸ σημεῖο θερμότητος, πὺ πρέπει) ὁ φούρνος καὶ τὸν σκουπίζομε μὲ τὴν πάννα Χωρίο Ροχούδ. β) ὠριμάζω, κατὰ σημασιολ. ἐπέκτ. Ἐπουλ. (Καλημ. Κοριλ. Μαρτιν. Στερν.) Καλαβρ. (Βουνὶ Γαλλικ. Μπόβ. Χωρίο Ροχούδ.) — TNC, 94 : Ἐπάω νὰ τινάσ-σω τὴν ἀπ-πίδιά, νὰ πέσου τ-τ' ἀπ-πίδια γιανωμένα = πάω νὰ τινάζω τὴν ἀπιδιά, νὰ πέσουν τὰ ὠριμα ἀπίδια Καλημ. Ἐν' γενωμένα τὰ σῦκα = εἶναι ὠριμα τὰ σῦκα Κοριλ. Τὰ σῦκα, σάτ-τε ἐν' εἶν' γενωμένα, ἰρίτ-τουνε γάλα = τὰ σῦκα, ὅταν δὲν εἶναι ὠριμασμένα, γύνουν (ρίχτουν) γάλα αὐτόθ. Τὰ σταφύλια ἐν' ἀγέναστα, ἄπλερα, ἄρτε πᾶν' γενωμένα = τὰ σταφύλια εἶναι ἀγίνωτα, ἄγουρα, τώρα πᾶνε νὰ ὠριμά-

σουν Βουνί. Ὁ σιτάρι ἔν' γινουμένο, ἔχομε ν-ν' ὁ τιρίσουμε = τὸ σιτάρι εἶναι ὠριμασμένο, πρέπει νὰ τὸ θερίσωμε Μαρτιν. γ) Εὐρίσκομαι εἰς περίοδον γενετησίου ὀρμῆς Καλαβρ. (Μπόβ. κ.ά.) : Σὰν ἔν' γεναμένο ὁ τράγο, δζέν-νει = ὅταν ὁ τράγος εἶναι σὲ περίοδο γενετησίου ὀρμῆς, βρωμάει Μπόβ. 6) Παθαίνω ζύμωσιν, ἐπὶ οὐσιῶν Ἄπουλ. (Μαρτάν. Στερν.) Καλαβρ. (Γαλλικ. κ.ά.) : Κάν-νω τὸ προδζύμι τὸ βράϋ καὶ τ' ἀφίν-νω νὰ γετ-τῆ, νὰ γείρη = κάμνω τὸ προζύμι ἀποβραδὺς καὶ τ' ἀφίνω νὰ γίνῃ ἡ ζύμωση, νὰ φουσκώσῃ Μαρτάν. Ἄσ-ῶπα τῆ π-πάστα, μὴν ἀνεμώσῃ καὶ μὴν ἰτσυχράνη, σανδὲ ἔν' γένηται = σκέπασε τὴ ζύμη, νὰ μὴ τὴν χτυπήσῃ ὁ ἀέρας καὶ νὰ μὴ κρυώσῃ, εἰδεμὴ δὲ θὰ γίνῃ ἡ ζύμωση (δὲ θὰ φουσκώσῃ) Στερν. Τὸ μουστάρι τὸ βάδ-δουσι στὰ βουτ-τία, νὰ γεναστῆ κρασί = τὸν μούστο τὸν βάλλουν στὰ βαρέλλια, γιὰ νὰ ὑποστῆ τὴ ζύμωση, νὰ γίνῃ κρασί αὐτόθ.

ΑΝΑΣΤ. ΚΑΡΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

LESSICO STORICO DEI DIALETTI GRECI
DELL'ITALIA MERIDIONALE

ANASTASIOS KARANASTASIS

Riassunto

L'autore impegnato nelle ricerche sui dialetti greci dell'Italia meridionale per incarico dell'Accademia di Atene, già dall'estate del 1962, ha raccolto sulla base del *Lexicon Graecanicum Italiae inferioris* di Rohlfs materiale linguistico abbondante e utile alla redazione dell'*Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῆς Νέας Ἑλληνικῆς καὶ τῶν ἰδιωμάτων αὐτῆς*, opera promossa dall'Accademia stessa.

Il materiale raccolto fino ad oggi, comprende, oltre ai circa 5.000 lemmi del *Lexicon* di Rohlfs, alcune centinaia di vocaboli nuovi e nuovi elementi semantici i quali possono contribuire a un notevole contributo, anche sul piano qualitativo.

Dal momento che, per diverse ragioni, i dialetti greci dell'Italia meridionale si trovano oggi in pieno regresso e sarà difficile nel prossimo futuro chiarire sul posto eventuali dubbi e completare vuoti, e dato che il materiale raccolto deve essere messo il più presto possibile a disposizione degli studiosi, l'autore ha deciso di pubblicare il Lessico storico dei dialetti in questione di cui si occupa già da tre anni. I lemmi appresso riportati costituiscono un saggio del lavoro in preparazione.

Per la scelta dei lemmi non segue il sistema di Rohlfs e mette come lemma la forma dialettale più antica e più incolume, subito poi mette fra parentesi il vocabolo antico o ellenistico o bizantino o greco moderno, a cui si riferisce il lemma, questo seguono le restanti forme in ordine fonetico.

Unitamente alla parte tipologica di ogni lemma sono date le forme dialettali più comuni; da queste si sottintendono le corrispondenti forme caratterizzate da diverse sfumature fonetiche p.e. : nell' articolo ἀγαπάω si dà l'aoristo dell'infinito γαπήσει e si lasciano le forme γαπήσει, καπήσει, le quali provengono dalle forme dialettali dell'indicativo presente γαπῶ, καπῶ e così via.

I lemmi, recanti l'asterisco, sono tutti vocaboli nuovi.